

VAMMAISTEN HENKILÖIDEN PALVELUOHJE

Vantaan vanhus- ja vammaispalvelut
2019

1 ASIAKKAAN YKSILÖLLINEN TILANNNE SELVITETÄÄN.....	5
1.1 Palveluohjaus ja neuvonta.....	5
1.2 Palvelutarpeen selvittäminen ja palvelusuunnitelma.....	5
1.3 Palvelupäätökset ovat perusteltuja ja niistä voi tehdä oikaisuvaatimuksen.....	7
1.4 Palveluihin liittyvät asiakasmaksut.....	8
2 VAMMAINEN HENKILÖ.....	9
2 PALVELUJEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUS JA LAIN TOISSIJAISUUS.....	10
4 ERITYISEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUDEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT JA TUKITOIMET (SUBJEKTIIVISET OIKEUDET).....	11
4.1 Taloudellisten tukitoimien hakeminen.....	11
4.2 Kuljetuspalvelut.....	11
4.3 Asumispalvelut ja palveluasuminen.....	11
4.3.1 Sosiaalihuoltolain mukaiset asumispalvelut.....	11
4.3.2 Vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki: palveluasuminen.....	12
4.3.3 Asumiseen liittyvien palveluiden toteuttaminen.....	13
4.3.4 Palveluasumisen järjestämisvelvollisuus.....	13
4.3.5 Vaikeavammaisen henkilön oikeus palveluasumiseen.....	13
4.3.5 Palveluasumisen sisältö.....	14
4.3.6 Palveluasumisen maksut.....	14
4.3.7 Palveluasumisen järjestäminen vaikeavammaiselle lapselle.....	15
4.4 Asunnon muutostyöt.....	15
4.4.1 Kustannusten korvaaminen.....	16
4.4.2 Kohtuulliset kustannukset.....	16
4.4.3 Asunnon muutostyön tarpeen selvittäminen ja työn välttämättömyys.....	17
4.4.4 Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet.....	17
4.4.5 Asunnon muutostöiden toteuttaminen.....	18
4.4.6 Kuntien välinen korvausvastuu.....	18
4.5. Työllistymistä tukevat palvelut.....	19
4.5.1 Työtoiminnan järjestäminen.....	19
4.5.2 Työvalmennus ja palkkatyö.....	20
4.6. Päivätoiminta.....	20
4.6.1 Vaikeavammaisten päivätoiminta.....	20
4.6.2 Palvelutarpeen arviointi.....	21
4.6.3 Myöntämisen perusteet.....	21
4.6.4 Päivätoiminnan järjestäminen.....	21
4.6.5 Päivätoiminnan laajuus.....	22
4.6.6 Päivätoiminnan sisältö.....	22
4.6.7 Asiakasmaksut.....	22
4.7 Henkilökohtainen apu.....	22
4.7.1 Avun tarpeen arviointi.....	23
4.7.2 Toiminta, johon henkilökohtaista apua voidaan myöntää.....	24
4.7.3 Avun määrä.....	25
4.7.4. Avustajana toimiva henkilö.....	25
5 MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET.....	26

5.1 Kuntoutusohjaus.....	26
5.2 Sopeutumisvalmennus.....	26
5.2.1 Kurssit.....	27
5.2.2 Viittomakielen tai muun kommunikaatiotaidon opetus.....	27
5.2.3 Liikkumistaidon opetus.....	27
5.2.4 Asumisvalmennus ja -kokeilu.....	28
5.3 Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavat välineet, koneet ja laitteet.....	28
5.3.1 Välineen, koneen ja laitteen tarpeen selvittäminen.....	28
5.3.2 Korvattavat kustannukset.....	28
5.3.3 Välineen, koneen tai laitteen uusiminen.....	29
5.3.4 Välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehtävät välttämättömät muutostyöt.....	29
5.3.5 Autoon tehtävät muutostyöt.....	29
5.4 Liikkumisvälineet.....	30
5.4.1 Auto.....	30
5.4.2 Muut moottoriajoneuvot.....	30
5.5 Muut välineet, koneet ja laitteet.....	30
5.5.1 Kommunikaatiomahdollisuuksia lisäävät viestintävälineet.....	30
5.5.2 Kodinkoneet.....	31
5.5.3 Harrastus- ja vapaa-ajan välineet.....	31
5.6 Ylimääräiset vaatekustannukset.....	31
5.7 Ylimääräiset erityisravintokustannukset.....	31
6 KEHITYSVAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT.....	33
6.1 Oikeus erityishuolto-ohjelmaan.....	33
6.2 Erityishuoltoon kuuluvia palveluja.....	34
6.2.1 Kotona asumisen tuki.....	34
6.2.2 Ohjaus ja neuvonta.....	34
6.2.3 Tutkimus ja terveydenhuolto.....	34
6.2.4 Tarpeellinen kuntoutus sekä toiminnallinen valmennus.....	37
6.2.5 Kuntouttava päivähoito.....	37
6.2.6 Koululaisten päivätoiminta ja lomatoiminta.....	37
6.2.7 Työllistymistä tukeva toiminta.....	38
6.2.8 Kehitysvammaisten osallisuutta tukeva toiminta.....	39
6.2.9 Yksilöllinen muu hoito ja huolenpito.....	39
6.2.10 Muu yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta.....	40
6.3 Erityishuoltona järjestettävä asuminen.....	41
6.3.1 Asumisen palvelumaksut.....	41
6.3.2 Tuettu asuminen.....	41
6.3.3 Ryhmämuotoinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen.....	42
6.3.4 Asumisharjoittelu tai asumisvalmennus.....	42
6.3.7 Lyhytaikainen ja tilapäinen asuminen.....	43
6.3.7 Perhehoito.....	43
6.4 tahdosta riippumaton erityishuolto.....	44
7 MUITA PALVELUJA TAI TUKIMUOTOJA VAMMAISEN HENKILÖN ARJEN TUEKSI.....	45
7.1 Omaishoidon tuki.....	45
7.2 Lääkinnällinen kuntoutus.....	45

8 HENKILÖKOHTAINEN BUDJETOINTI vammaisten asiakasohjauksessa.....	46
---	----

Vammaisten henkilöiden palveluohjeeseen on koottu kuvaukset heille suunnatuista palveluista. Palveluohje hyödyttää vammaisia henkilöitä, heidän parissaan työskenteleviä henkilöitä sekä kaikkia muita vammaisten henkilöiden palveluvalikosta kiinnostuneita henkilöitä.

Vammaisten henkilöiden palveluohje korvaa ja laajentaa sosiaali- ja terveyslautakunnan 25.11.2013 hyväksymän palveluohjeen. Laajennettuun ohjeeseen on koottu vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaiset vammaisten henkilöiden palvelut.

1 ASIAKKAAN YKSILÖLLINEN TILANNE SELVITETÄÄN

1.1 PALVELUOHJAUS JA NEUVONTA

Vammaisen henkilö ja hänen läheisensä tarvitsevat tietoa vammaisten henkilöiden palveluista. Sitä antavat kaikki vammaisten henkilöiden kanssa työskentelevät työntekijät. Keskitetysti palveluohjausta ja neuvontaa saa vammaisten asiakasohjauksesta. Se on matalan kynnyksen palvelua, jonne voi olla yhteydessä kun:

- Asiakas tai hänen yhteyshenkilönsä/edunvalvojansa haluaa neuvontaa ja palveluohjausta koskien vammaisille tarkoitettuja tukitoimia tai palveluja tai alle 65-vuotiaiden omaishoidon tukea
- Vammaispalvelujen asiakuudessa oleva henkilö haluaa ohjausta ja neuvontaa
- Yhteistyökumppani selvittää, olisiko hänen asiakkaansa kohdalla tarve vammaispalvelujen tarpeen selvittämiseksi

Yhteydenotot vammaisneuvontaan:

- puhelimitse: ma-pe klo 9-15 (09) 839 24682
- sähköpostitse vammaisneuvonta@vantaa.fi
- kasvokkain Vantaa-Infossa joka keskiviikko klo 13-15 (Tikkurilan Dixi) ja joka perjantai klo 13-15 (Myrskyläntalo)

Yhteystietojen päivitykset ja Vantaa-Infon päivitettyt tiedot löytyvät Vantaan nettisivuilta.

1.2 PALVELUTARPEEN SELVITTÄMINEN JA PALVELUSUUNNITELMA

Yhteydenotto vammaisneuvontaan palvelutarpeen selvittämiseksi voi tapahtua suullisesti tai kirjallisesti esimerkiksi sähköpostiviestinä tai hakemuksena. Palveluohjausta annetaan kaikissa vaiheissa ja jatkuvasti. Palvelun tarve selvitetään laaja-alaisesti vammaisen henkilön tilanteen ja olosuhteiden edellyttämässä laajuudessa. Selvittely tehdään pääsääntöisesti kotikäynnillä tai tapaamalla vammaisen henkilö henkilökohtaisesti. Lisäksi hyödynnetään vammaisen henkilön suostumuksella selvityksiä muilta viranomaisilta ja asiantuntijoilta kuten lääkärinlausunnot ja eri terapeuttien lausunnot.

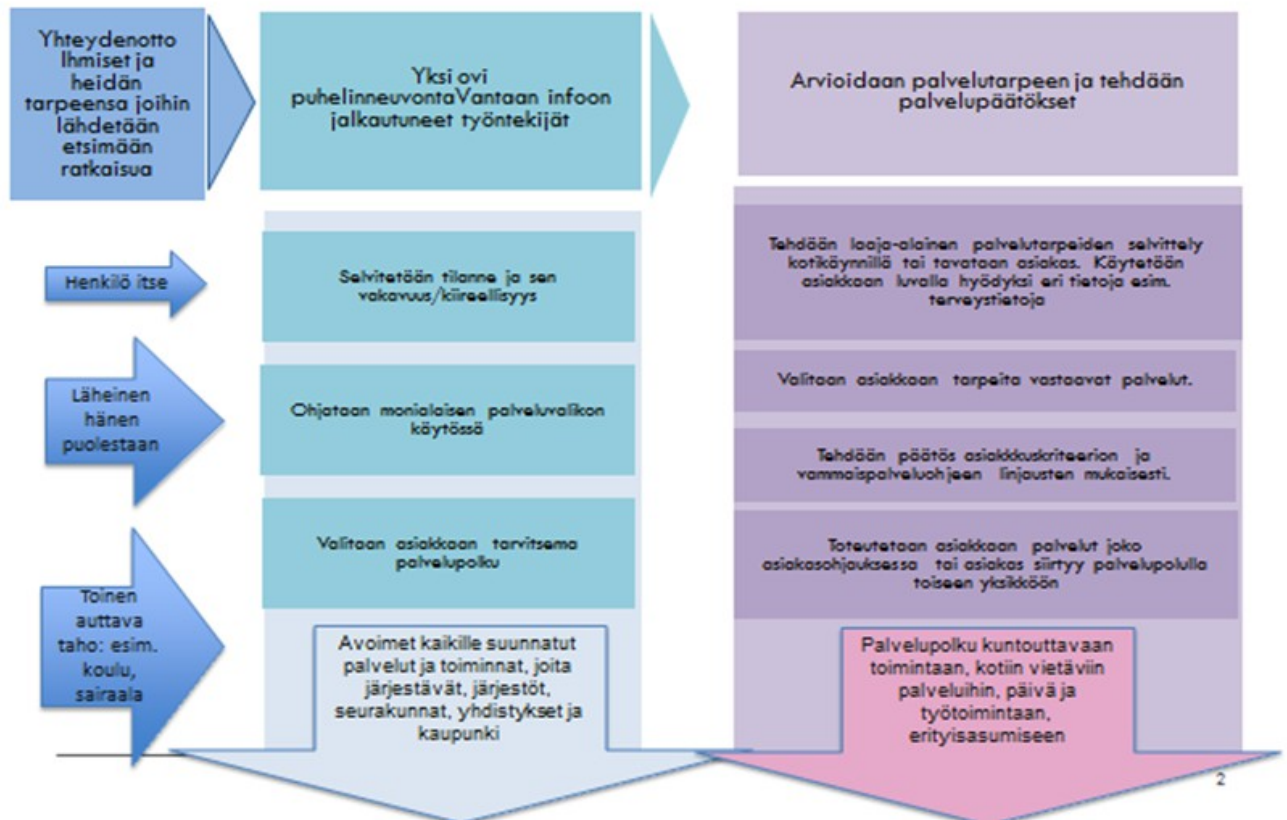
Palvelutarpeen arvioinnin pohjalta tehdään palvelusuunnitelma. Se on kuvaus asiakkaan tilanteesta ja yhteenveto palveluiden ja tukitoimien tarpeesta. Palvelusuunnitelman perusteella tehdään tarvittavat päätökset. Suunnitelmaan kirjataan arvio tarkistamisajankohdasta. Asiakkaan tilanteen muuttuessa palvelujen tarve tarkistetaan. Päätös vammaispalvelulain mukaisista palveluista tehdään vammaisten asiakasohjauksessa. Omatyöntekijä nimetään tarvittaessa palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä.

Palvelujen aloittamisen yhteydessä asiakkaalle annetaan laaja-alaista palveluohjausta, tietoa myönnetystä palvelusta sekä muista palveluista ja tukitoimista, jotka tukevat ja edistävät asiakkaan hyvinvointia. Palveluohjaukseen voi liittyä kirjallisia toimintaohjeita.

Päätös tehdään ilman aiheetonta viivytystä. Kolmen kuukauden enimmäismääräajasta voidaan poiketa silloin kun pyydettyjä ja riittäviä selvityksiä ei ole saatu määräajassa. Vammaispalvelujen päätökset tehdään toistaiseksi voimassa olevina tai perusteluista syistä määräaikaisina. Palvelusuunnitelman laatimisen ja tarkistuksen yhteydessä päätökset arvioidaan uudelleen. Päätösten uudelleen arviointi on mahdollista myös päätösten voimassaoloaikana.

Jos vammaispalvelun saajan terveydentila, toimintakyky, hänen olosuhteensa tai lainsäädäntö ovat muuttuneet edellisen päätöksen jälkeen siten, ettei hän enää täytä vammaispalvelupäätöksellä myönnetyn palvelun edellytyksiä, palvelua voidaan vähentää tai se voidaan lakkauttaa kokonaan. Virheelliseen tai puutteelliseen tietoon perustuvat vammaispalvelupäätökset voidaan kumota. Asiakas on velvollinen ilmoittamaan vammaispalveluun terveydentilassaan, toimintakyvyssään ja olosuhteissaan tapahtuvista muutoksista.

Palvelutarpeen arviointi

Sosiaalihuoltolaki 31, 36 §
Vammaispalvelulaki 3 a §

1.3 PALVELUPÄÄTÖKSET OVAT PERUSTELTUJA JA NIISTÄ VOI TEHDÄ OIKAISUVAATIMUKSEN

Päätökseen kirjoitetaan asiat, jonka perusteella päätös on tehty. Perusteluissa kerrotaan, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet ratkaisuun. Lisäksi perusteluissa on mainittava päätöksen teossa sovelletut säännökset.

Jos asiakas ei ole tyytyväinen päätökseen, hän voi vaatia siihen oikaisua päätöksen liitteenä olevan oikaisuvaatimusohjeen mukaisesti. Viranhaltijan tekemään päätökseen haetaan oikaisua sosiaali- ja terveyslautakunnan jaostolta. Oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista virka-aikaan Vantaan kaupungin kirjaamoon. Oikaisuvaatimus on kirjallinen ja vapaamuotoinen. Oikaisuvaatimuksen voi tehdä myös sähköpostilla.

Kirjaamon yhteystiedot:
Vantaan kaupunki
Kirjaamo
Asematie 7, 01300 Vantaa

Oikaisuvaatimukseen laitetaan asiakkaan nimi, henkilötunnus ja osoite sekä tieto, mitä päätöstä oikaisuvaatimus koskee. Lisäksi siinä ilmoitetaan, millaista oikaisua päätökseen vaaditaan ja millä perusteella.

Oikaisuvaatimuksen saavuttua tutkitaan, onko päätöstä mahdollista itseoikaista asiakkaan vaatimalla tavalla. Jos viranhaltija itseoikaisee päätöksen, oikaisuvaatimusta ei käsitellä sosiaali- ja terveyslautakunnan jaostossa. Jos päätös itseoikaistaan osittain, oikaisuvaatimus viedään sosiaali- ja terveyslautakunnan jaoston käsiteltäväksi, ellei asiakas peru oikaisuvaatimusta. Mikäli päätöstä ei voida itseoikaista edes osittain, oikaisuvaatimus viedään sosiaali- ja terveyslautakunnan jaostoon käsiteltäväksi, joka antaa asiasta muutoksenhakukelpoisen päätöksen.

Sosiaalihuoltolaki 45, 50 §

Hallintolaki 49 b, c, d, e §

Vammaispalvelulaki 17, 18 §

1.4 PALVELUIHIN LIITTYVÄT ASIAKASMAKSUT

Sosiaali- ja terveyslautakunta vahvistaa Vantaalla perittävät maksut erillisellä päätöksellä. Asiaksmaksujen ohella asiakkaalta voidaan periä maksu aterioista, ylläpidosta ja vuokrasta. Asiaksmaksuista voidaan hakea tarvittaessa maksualennusta. Asiakkaalta perittävistä maksuista on erillinen toimintaohje.

Vammaispalvelulaki 14 §

Asiaksmaksulaki 1, 4 §

2 VAMMAINEN HENKILÖ

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jolla vamman tai sairauden takia on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vaikeavammaisuuden taustalla on joko syntymästä saakka tai elämänvarrella tapahtunut vammautuminen, joka aiheuttaa pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia selviytyä arkielämässä.

Vammaispalvelulaissa korostetaan erityisiä, pitkäaikaisia vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Vammaispalvelulain mukaiset ns. subjektiiviset oikeudet edellyttävät vaikeavammaisuutta. Vaikeavammaisuutta määriteltäessä voidaan käyttää apuna fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn mittareita sekä muita arviointikeinoja. Vaikeavammaisuus määritellään kunkin palvelun kohdalla erikseen.

Vammaisuutta arvioitaessa huomioidaan vammaisen henkilön oma ja tarvittaessa hänen läheistensä sekä terveydenhuollon ammattihenkilöiden ja sosiaalihuollon viranomaisten käsitys henkilön vammaisuudesta ja palvelujen tarpeesta sekä vamman vaikutuksesta arjessa selviytymiseen.

Pitkäaikaisuudella tarkoitetaan sitä, että vammaisella henkilöllä on ennusteen mukaan vähintään noin vuoden ajan erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista. Vammaisuutta arvioitaessa ei henkilön iällä ole merkitystä. Ikääntymisestä johtuva toimintakyvyn aleneminen ei tee henkilöstä vammaista.

Kehitysvammaisen henkilön kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden tai vamman vuoksi ja joka ei muun kuin kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluja. Henkilölle on tehty erityishuollon piiriin kuulumisesta ns. erityishuolto-ohjelma.

Kehitysvamma merkitsee lapsuudesta asti ilmeneviä vaikeuksia käsityskyvyssä. Asioiden ymmärtäminen, oppiminen ja käsitteellinen ajattelu on kehitysvammaisille ihmisille usein vaikeampaa kuin muille, minkä vuoksi he eivät pysty yleensä tulemaan toimeen ilman erityistä hoitoa, apua tai opetusta. Kehitysvammaisilla on usein myös ongelmia suunnitelmallisuudessa ja ennakkoinnissa.

Kehitysvammalaissa on säännökset erityishuollon antamisesta henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluksia

Vammaispalvelulaki 2 §

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1 & 31 §

Sosiaalihuoltolaki

2 PALVELUJEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUS JA LAIN TOISSIJAISUUS

Vammainen henkilö käyttää ensisijaisesti samoja palveluja kuin muutkin kuntalaiset. Näissä palveluissa on asiakasmaksuja. Mahdollisuus asiakasmaksualennuksiin selvitetään tarvittaessa.

Vammaispalveluja hän tarvitsee silloin, kun ensisijaiset palvelut eivät riitä turvaamaan hyvinvointia ja sujuvaa arkea. Jos vammaispalvelujen järjestämisessä tulee viivästyksiä, hakijalle myönnetään jokin tilapäinen palvelu tai etuus siihen asti, kunnes hän saa tarvitsemansa palvelun.

Vammaispalvelut järjestetään yhteistyössä asiakkaan kanssa. Asiakkaan mielipide ja toive palveluiden järjestämistavasta selvitetään ja mahdollisuuksien mukaan palvelut järjestetään hänen toivomalla tavalla. Jos palveluiden järjestämisestä, tulee erimielisyys, se kirjataan palvelusuunnitelmaan.

Palveluja järjestetään vammaisille henkilöille, joiden kotikuntalain mukainen kotipaikka on Vantaalla. Väestörekisteriin merkitty kotikunta ei kaikissa tapauksissa ole se kunta, joka on velvollinen järjestämään vammaispalvelulain mukaiset palvelut. Kotipaikan selvittämisessä otetaan huomioon hakijan oma käsitys kotipaikastaan, perhesuhteet, työpaikka ja osoitteet, joissa vammainen henkilö oleskelee.

Jos Vantaa on sijoittanut asiakkaan toisen kunnan alueelle tällöin hän voi valita tämän kunnan kotikunnakseen. Palvelutalossa, perhehoidossa ja asumispalvelussa asuva henkilö voi kotikuntalain perusteella valita kotikuntansa. Vantaa korvaa asumisen kustannukset uudelle kotikunnalle. Vammainen henkilö hakee tarvitsemaansa palvelua tai etuutta kotikunnastaan.

Vammaispalvelulaki 4 §

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 1 §

Kotikuntalaki 3 §

Sosiaalihuoltolaki

4 ERITYISEN JÄRJESTÄMISVELVOLLISUUDEN PIIRIIN KUULUVAT PALVELUT JA TUKITOIMET (SUBJEKTIIVISET OIKEUDET)

Vammaispalvelulain mukaiset palvelut jaetaan määrärahasidonnaisiin palveluihin ja palveluihin, joihin kuntalaisella on subjektiivinen oikeus. Subjektiivisena oikeutena turvattu palvelu tai taloudellinen tukitoimi on järjestettävä asiakkaan täyttäessä myöntämiskriteerit.

4.1 TALOUDELLISTEN TUKITOIMIEN HAKEMINEN

Taloudellisia tukitoimia haetaan kertaluontoisesti syntyneiden kustannusten korvaamiseksi. Pääasiallisesti taloudellisia tukitoimia haetaan ennen kustannusten syntymistä. Niitä voidaan hakea myös viimeistään kuuden kuukauden kuluttua kustannusten syntymisestä. Molemmissa tapauksissa tuen saanti perustuu palvelutarpeen selvittämiseen ja kustannusten todentamiseen.

Hakijan on yksilöitävä riittävässä määrin hakemuksensa, hakemukseen liittyvä asia ja perusteet, joihin hän vetoaa palvelun myöntämiseksi. Päätös tehdään kolmen kuukauden kuluessa hakemuksen saapumisesta. Kustannuksista aiheutuneen laskun ensimmäinen, alkuperäinen eräpäivä ei saa olla 6 kk vanhempi.

Vammaispalveluasetus 20 §

4.2 KULJETUSPALVELUT

Kuljetuspalveluista on käytössä sosiaali- ja terveyslautakunnan hyväksymä toimintaohje:

VPL KULJETUSPALVELUN TOIMINTAOHJE 1.7.2016 LÄHTIEN

Sosiaali- ja terveyslautakunta 13.6.2016

Sosiaali- ja terveyslautakunta 15.4.2019 HSL vyöhykeuudistukseen liittyvä muutos, joka tulee voimaan 27.4.2019.

Mahdollinen uusi ohje valmistellaan kuljetuspalvelun kilpailutuksen yhteydessä.

4.3 ASUMISPALVELUT JA PALVELUASUMINEN

4.3.1 Sosiaalihuoltolain mukaiset asumispalvelut

Asumispalveluja järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisen järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista,

kiireellistä apua. Sosiaalihuoltolain mukaisia asumispalveluja ovat tuettu asuminen, palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen.

Tuettua asumista sosiaalihuoltolain perusteella järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. Tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla.

Palveluasumista järjestetään sosiaalihuoltolain perusteella henkilöille, jotka tarvitsevat soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja huolenpitoa. Tehostettua palveluasumista järjestetään henkilöille, joilla hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista.

Palveluasumisella tarkoitetaan palveluasunnossa järjestettävää asumista ja palveluja. Palveluihin sisältyvät asiakkaan tarpeen mukainen hoito ja huolenpito, toimintakykyä ylläpitävä ja edistävä toiminta, ateria-, vaatehuolto-, peseytymis- ja siivouspalvelut sekä osallisuutta ja sosiaalista kanssakäymistä edistävät palvelut. Tehostetussa palveluasumisessa palveluja järjestetään asiakkaan tarpeen mukaisesti ympärivuorokautisesti. Sosiaalihuoltolain mukainen palveluasuminen on erotettava vammaispalvelulain mukaisesta palveluasumisesta.

Sosiaalihuoltolaki 21 §

4.3.2 Vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki: palveluasuminen

Asumispalvelujen järjestämisestä vaikeavammaisille henkilöille säädetään vammaispalvelulaissa ja kehitysvammalaissa. Näitä erityislakeja sovelletaan, jos henkilö ei saa riittäviä ja hänelle soveltuvia palveluja ensisijaisten lakien kuten sosiaalihuoltolain perusteella. Vammaispalvelulaki on ensisijainen kehitysvammalakiin nähden.

Erityislakien oikea soveltaminen on vammaisen henkilön näkökulmasta tärkeää sekä asumisen mahdollistamisen näkökulmasta että myös taloudellisesti, koska näissä erityislaeissa kuten kehitysvammalaissa tarkoitetut sosiaalipalvelut ovat pääosin maksuttomia.

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa takia välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämäntoiminnoista. Erityistä velvollisuutta palveluasumisen järjestämiseen ei ole, jos vaikeavammaisen henkilön riittävää huolenpitoa ei voida turvata avohuollon tukitoimenpitein.

Henkilöä pidetään vaikeavammaisena palveluasumisen osalta, jos hän vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisissä toiminnoissa suoriutuakseen jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Sosiaalihuoltolaki 2 §

Vammaispalvelulaki 8 §

Vammaispalveluasetus 10 §

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 2 §

4.3.3 Asumiseen liittyvien palveluiden toteuttaminen

Lähtökohtana asumisessa on, että henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto. Asunto voi olla yksittäinen vuokra- tai omistusasunto. Asunto voi olla myös osa asuntoryhmää tai palvelutaloa.

Asunto ei ole huone, vaan asunnoksi katsotaan asukkaan hallussa oleva tila, jossa on asuinhuoneen tai -huoneiden lisäksi keittiö ja wc-tilat. Yhteisöllisissä ratkaisuissa henkilökunnan käytössä olevat tilat eivät ole asukkaan tiloja, vaan kuuluvat palvelutiloihin. Asunnon ja lähiympäristön toimivuutta voidaan parantaa asunnonmuutostöillä.

Asunnon lisäksi vammaisen henkilö voi tarvita erilaisia palveluita asumisen ja elämisen tueksi. Jos tavanomaiset palvelut eivät ole riittäviä, voidaan tarvita ns. erityispalveluita. Näitä palveluja kunta voi tuottaa omana toimintana, kuntayhtymän avulla, ostopalveluna, palvelusetelin avulla, erilaisina avustuksina tai muina tukimuotoina.

Kuntien järjestämistä asumiseen liittyvistä palveluista suuri osa tuotetaan järjestöjen ja yritysten toimesta ostopalveluina. Laki julkisista hankinnoista säätelee kuntien ostopalvelutoimintaa.

4.3.4 Palveluasumisen järjestämisvelvollisuus

Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle palveluasuminen, jos henkilö vammansa tai sairautensa takia välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista.

Palveluasuminen kuuluu kunnan erityisen järjestämisvelvollisuuden alaisiin palveluihin, joten palvelu tulee myöntää subjektiivisena oikeutena, jos henkilö täyttää vammaispalvelulaissa ja -asetuksessa asetetut myöntämiskriteerit. Kunta ei voi määrärahojen puutteeseen vedoten evätä palvelun saantia.

Kunnalla on oikeus päättää palveluasumisen järjestämistavasta. Lähtökohtaisesti asiakkaan omalle käsitykselle on annettava erityistä merkitystä päätettäessä palveluasumisen järjestämistavasta.

Vammaispalvelulaki 8 §

Vammaispalveluasetus 11 §

4.3.5 Vaikeavammaisen henkilön oikeus palveluasumiseen

Palveluasumista järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsee toisen henkilön apua päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa jatkuvaluonteisesti, vuorokauden eri aikoina tai muutoin erityisen runsaasti.

Vaikeavammaisuutta määriteltäessä ja arvioitaessa henkilön oikeutta palveluasumiseen ei mitään vammaisryhmää voida sulkea säännöksen soveltamisen ulkopuolelle.

Vammaispalvelulaki ei myöskään tunne mitään ikärajoja. Tarvittaessa palveluasumista voidaan siten järjestää esimerkiksi lapselle, vanhukselle, mielenterveyskuntoutujille tai kehitysvammaisille.

Kunnalla ei ole velvollisuutta järjestää palveluasumista niille hyvin vaikea- ja monivammaisille henkilöille, joiden vaikean vamman tai sairauden takia tarvittavaa riittävää huolenpitoa ei ole mahdollista turvata avohuollon toimenpitein.

Vammaispalveluasetus 11 §

4.3.5 Palveluasumisen sisältö

Palveluasumiseen kuuluvat asunto sekä asumiseen liittyvät palvelut, jotka ovat välttämättömiä asukkaan jokapäiväiselle suoriutumiselle. Oleellista palveluasumisessa on, että henkilöllä on toimiva asunto, jossa asuessaan hänellä on asukkaan oikeudet ja velvollisuudet ja että hän saa asumisen tueksi riittävästi palveluja ja tukea (ks. s. 14 Asunnon muutostyöt).

Edellä tarkoitettuja palveluja voivat olla avustaminen asumiseen liittyvissä toiminnoissa kuten liikkumisessa, pukeutumisessa, henkilökohtaisessa hygieniassa, ruokataloudessa ja asunnon siivouksessa sekä ne palvelut, joita tarvitaan asukkaan terveyden, kuntoutuksen ja viihtyvyyden edistämiseksi. Palveluiden käyttäjän näkökulmasta keskeistä on palveluiden riittävyys, palvelukokonaisuuden saumattomuus ja asiakaslähtöisyys. Palveluasuminen voidaan toteuttaa joko vaikeavammaisen henkilön omassa omistus-, vuokra- tai muussa vastaavassa asunnossa tai palvelutalossa, palveluasumisryhmässä tai muussa asumisyksikössä.

Palveluasumisena tulee kysymykseen sellaisen asunnon järjestäminen, jossa henkilö asunnossa toteutetuin erityisjärjestelyin pystyy vammansa aiheuttamista rajoitteista huolimatta suoriutumaan mahdollisimman itsenäisesti tavanomaisista elämän toiminnoista. Palveluasumisen mahdollistamiseksi asuntoon voidaan tehdä muutostöitä tai hankkia erilaisia laitteita kuten turvapuhelin. Palveluasumiseen kuuluvat myös riittävät palvelut vaikeavammaisen henkilön suoriutumisen turvaamiseksi. Palvelut voidaan järjestää muun muassa, henkilökohtaisen apuna, kotipalveluna tai kotihoitona, omaishoidon tuella, kotisairaanhoidon avulla tai yhdistämällä näitä tukimuotoja ja tarvittaessa luomalla yksilöllisiä palveluratkaisuja.

Henkilökohtaista apua järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisen tai etenevän vamman tai sairauden takia välttämättä ja toistuvasti toisen henkilön apua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista eikä avun tarve johdu pääasiassa ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista.

Vammaispalveluasetus 10 §

4.3.6 Palveluasumisen maksut

Sosiaalihuoltolain mukaisten asumispalvelujen maksuista ei ole erikseen säädetty asiakasmaksulaissa tai -asetuksessa. Palvelusta perittävä maksu saa olla enintään palvelun tuottamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen. Asiakasmaksun tulee olla kohtuullinen suhteessa asiakkaan tarvitseman avun ja tuen määrään. Ostopalveluista peritään samat maksut kuin kunnan itsensä tuottamista vastaavista palveluista.

Palvelun käyttäjän tulot otetaan huomioon maksuja määrättäessä. Asumispalveluiden laatusuosituksen mukaan asiakasmaksuja määrättäessä tulee ottaa huomioon se, ettei asiakas joudu turvautumaan toimeentulotukeen tai joudu siirtymään laitoshoitoon.

Vammaispalvelulain mukaisessa palveluasumisessa voidaan periä kaikki ne maksut, jotka aiheutuvat tavallisesta asumisesta, esimerkiksi vuokra, tavanomaiset sähkö- ja vesimaksut sekä muut elinkustannukset, kuten ruoka (ei valmistamisesta ja tarjoilusta aiheutuvat henkilökulut). Kun vammaispalvelulain mukainen palveluasumispäätös on tehty, ovat palveluasumiseen liittyvät erityispalvelut asiakkaalle maksuttomia.

Kehitysvammaisten erityishuoltona järjestetty asuminen on asiakkaalle maksutonta ylläpitoa lukuun ottamatta. Ylläpidon käsitettä ei ole määritetty asiakasmaksusäädöksissä. Asumispalveluissa ylläpitoa voidaan pitää asumisesta sekä ravinnosta ja muusta ylläpidosta aiheutuvia kuluja. Näitä muita kuluja ovat asiakkaan käyttämistä palveluista (mm. siivous, vaatehuolto, sauna) ja tarvikkeista (esim. hygieniatarvikkeet, siivousvälineet ja -tarvikkeet) muodostuneet kustannukset. Maksua ei voi periä henkilökunnan antamasta hoivasta ja tuesta.

Asiakasmaksulaki 2, 4 §

4.3.7 Palveluasumisen järjestäminen vaikeavammaiselle lapselle

Vaikeavammaiselle lapselle voidaan iästä riippumatta tehdä palveluasumispäätös. Vammaispalvelulain esitöiden mukaan palveluasumisen tarkoituksena on auttaa jatkuvasti toisen henkilön avun tarpeessa olevaa vaikeavammaista tulemaan toimeen ilman laitoshoidoa parantamalla hänen toimintakykyään ja antamalla hänelle päivittäisissä toiminnoissa tarvittavaa apua.

Asioissa, joissa kysymys on alaikäisestä henkilöstä, tulee tulkinnan lähteenä aina lapsen edun mukaisesta ratkaisusta. Jos vaikeavammaisen lapsen ei katsota täyttävän henkilökohtaisen avun myöntämiskriteerejä (voimavaroarajausta), hänelle on järjestettävä muita sopivia ja tarkoituksenmukaisia palveluja sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön nojalla. Kysymykseen voi tulla kotona selviytymisen mahdollistamiseksi vammaispalvelulain mukaisen palveluasumisen järjestäminen riittävien ja sopivien tukipalveluiden avulla.

Samanlainen tilanne on silloin, kun vaikeavammaisen henkilön omaista ei hyväksytä henkilökohtaiseksi avustajaksi. Tällöin asiassa on järjestettävä henkilökohtainen apu muulla tavoin tai tarvittaessa palveluasuminen kotona asumisen mahdollistamiseksi.

Vammaispalveluasetus 11 §

4.4 ASUNNON MUUTOSTYÖT

Kunta korvaa vaikeavammaiselle henkilölle asunnon muutostöistä sekä asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden hankkimisesta hänelle aiheutuvat kohtuulliset kustannukset, jos hän vammansa tai sairautensa takia välttämättä tarvitsee näitä toimenpiteitä suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista eikä hän ole jatkuvan laitoshuollon tarpeessa.

Asunnon muutostöiden korvausta arvioitaessa henkilöä pidetään vaikeavammaisena silloin kun liikkuminen tai muu omatoiminen suoriutuminen vakituksessa asunnossa tuottaa vamman tai sairauden vuoksi erityisiä vaikeuksia.

Korvattavia asunnon muutostöitä ovat henkilön vamman tai sairauden vuoksi suoritettavat välttämättömät rakennustyöt kuten ovien leventäminen, luiskien rakentaminen, kylpyhuoneen, WC:n ja vesijohdon asentaminen, kiinteiden kalusteiden ja rakennus- ja sisustusmateriaalien muuttaminen sekä vastaavat muut henkilön vakituksessa asunnossa suoritettavat rakennustyöt. Asunnon muutostyöksi katsotaan myös muutostöiden suunnittelu sekä esteiden poistaminen asunnon välittömästä lähiympäristöstä.

Korvattavia asuntoon kuuluvia välineitä ja laitteita ovat nostolaitteet, hälytyslaitteet tai vastaavat muut asuntoon kiinteästi asennettavat välineet ja laitteet. Kunta voi myös antaa asuntoon kuuluvia välineitä tai laitteita korvauksetta vaikeavammaisen henkilön käytettäväksi.

Vammaispalvelulaki 9 §

Vammaispalveluasetus 12, 13 §

4.4.1 Kustannusten korvaaminen

Asunnon muutostöistä aiheutuvat, vammaan tai sairauteen liittyvät, kohtuulliset kustannukset korvataan hakijalle kokonaan. Uudisrakennusvaiheessa tehtävistä muutostöistä suoritetaan korvaus vain niistä vammaisuudesta tai sairaudesta johtuvista lisäkustannuksista, jotka ylittävät vastaavan asunnon normaalit rakentamiskustannukset. Muilta osin kustannukset jäävät asiakkaan korvattaviksi. Sama koskee myös asunnon kunnossapitoon liittyvän remontin kustannuksia. Muutostöiden purkutyöt eivät kuulu vammaispalvelun kustannettaviksi.

4.4.2 Kohtuulliset kustannukset

Asunnonmuutostöistä aiheutuneiden kohtuullisten kustannusten ylimenevä osuus laskusta jää asiakkaan korvattavaksi. Tässä tapauksessa asiakkaalle on annettava selvitys, miten kohtuulliset kustannukset on määritetty. Jos asiakas haluaa käyttää muutostöihin perustasoa kalliimpia rakennusmateriaaleja, hänen tulee maksaa niiden ja perustasoa olevien materiaalien kustannusten erotus itse.

Tukea myönnettäessä, kukin asiakkaan tilanne arvioidaan yksilöllisesti. Muutostöiden tulee tukea asiakkaan itsenäistä suoriutumista nyt ja tulevaisuudessa, ja korvattavien kustannusten tulee olla kohtuullisia hakijan kokonaistilanne huomioon ottaen.

Vaikeavammaisella henkilöllä on oikeus itse valita asuinpaikkansa ja asuntonsa, mutta korvattavien muutostöiden kustannusten tulee olla kohtuullisia. Kohtuullisuutta arvioitaessa tulee selvittää, onko asiakkaalla mahdollisuus suoriutua nykyisessä asunnossa ja onko nykyiseen asuntoon mahdollista tehdä asiakkaan vamman tai sairauden kannalta tarvittavia muutoksia. Kustannusten kohtuullisuutta arvioitaessa otetaan huomioon myös se, onko asiakkaalle korvattu asunnon muutostöitä nykyiseen asuntoon.

4.4.3 Asunnon muutostyön tarpeen selvittäminen ja työn välttämättömyys

Asunnon muutostöiden tarpeellisuudesta ja välttämättömyydestä pyydetään lausunto toimintaterapeutilta, kuntoutusohjaajalta tai muulta asiantuntijalta. Tarvittaessa pyydetään lääkärinlausunto ja muita lausuntoja kuten lausunto HUS:n kuntoutusohjaajalta näkövammaisten valaistusmuutostöissä.

Asunnon muutostöiden teknisestä toteutuksesta, tarkoituksenmukaisuudesta ja kohtuullisista kustannuksista hankitaan tarvittaessa lausunto toimialan rakennusalan asiantuntijalta. Lausunto pyydetään myös Vantaan ulkopuolella sijaitsevasta asunnosta. Lausunto tulee pyytää myös, mikäli asunto on niin huonokuntoinen, ettei muutostöitä voida tämän takia toteuttaa.

Asunnon muutostöinä korvataan ainoastaan vamman tai sairauden vuoksi välttämättömät muutostyöt, jotka kohdistuvat säännöllisessä pitkäaikaisessa käytössä olevaan vakinaiseen asuntoon. Vapaa-ajan asuntoon korvausta ei myönnetä.

Jokaisen hakijan kohdalla harkitaan, mitkä ovat juuri hänen kannaltaan välttämättömiä muutostöitä. Asumistason ja asumismukavuuden parantamisesta aiheutuvia kustannuksia ei korvata. Mikäli asiakas teettää välttämättömien muutostöiden yhteydessä muitakin muutostöitä, niiden kustannuksia ei korvata.

Asiakkaalla ei ole oikeutta valita muutostyön toteuttamistapaa. Korvaus myönnetään asiakkaan vamma ja sairaus huomioon ottaen edullisimman toteuttamisvaihtoehdon mukaisesti, ellei ole välttämätöntä perustetta toteuttaa muutostyö muulla tavalla. Jos välttämättömät toiminnot voidaan järjestää osaan kiinteistöä, kaikkiin tiloihin ei tarvitse järjestää esteetöntä pääsyä. Välttämättömiä toimintoja ovat WC:ssä käynti, ruokailu, uloskäynti asunnosta ja nukkuminen. Lisäksi asiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus peseytymiseen. Muutostyön päätöksessä linjataan muutostyön purkukustannusten korvaaja.

Asunnon normaaleja perusparannustöitä ei korvata. Saunan rakentamisesta tai muutostyöstä aiheutuvia kustannuksia ei korvata. Uudisrakennuksiin, joissa esteettömyys voidaan huomioida rakennusvaiheessa, ei tehdä asunnonmuutostöitä.

Asunnon ulkopuolella suoritettavien muutostöiden korvaamisen edellytyksenä on niiden liittyminen asiakkaan asumiseen. Esimerkkejä edellä mainituista muutostöistä ovat luiskien ja kaiteiden rakentaminen sekä kulkuväylän muutostyöt. Korvattavaksi tulevat ainoastaan asunnon välittömässä lähiympäristössä suoritettavat muutostyöt.

4.4.4 Asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet

Asunnon muutostyönä voidaan korvata asuntoon vakiovarusteena kuuluva kodinkone, esimerkiksi jääkaappi ja liesi, jos se on muutostyön kannalta välttämätöntä. Koti-irtaimistoa ei korvata. Laissa mainittuja muita asuntoon kiinteästi asennettavia välineitä voivat olla muun muassa hälytyslaitteet, nostolaitteet ja sähköinen ovenavausjärjestelmä. Välineiden ja laitteiden hankkimisesta korvataan kohtuulliset kustannukset kuten asunnon muutostöissään.

Ennen päätöksen tekemistä tarkistetaan, onko asiakkaalla mahdollisuus saada vammansa tai sairautensa kannalta välttämättömät välineet ja laitteet käyttöönsä muuta kautta, esimerkiksi lääkinnällisestä kuntoutuksesta, Kelalta tai vakuutusyhtiöltä.

Osa käyttöön myönnettävistä välineistä ja laitteista, myönnetään korvauksetta lainaksi, mm. hissit, luiskat ja sähköiset ovikoneistot. Asuntoon kuuluvien välineiden ja laitteiden korjaus- ja huoltokustannukset korvataan kokonaan, jos väline tai laite on annettu asiakkaan käytettäväksi eikä asiakas omista laitetta.

Vammaispalvelulaki 9 §

Vammaispalveluasetus 12 §

4.4.5 Asunnon muutostöiden toteuttaminen

Muutostöiden toteuttajat valitaan kilpailutuksen perusteella. Asiakas on vastuussa muutostöiden valvonnasta ja urakoitsija siitä, että muutostyöt toteutetaan hyviä rakennustapoja noudattaen.

Mikäli asiakas ja/tai urakoitsija tekevät alkuperäisen sopimuksen ulkopuolisia sopimuksia, vastaa asiakas ja urakoitsija kaikista muutoksista ja niiden aiheuttamista kustannuksista.

Jos asiakas käyttää jotakin muuta urakoitsijaa kuin kaupungin kilpailuttamia urakoitsijoita, korvataan asiakkaalle asunnon muutostöistä se osuus, joka olisi tullut kilpailuttamisen tuloksena. Tällöin toimialan vammaisasuntojen asiantuntija käy tarkistamassa, että muutostyöt perustuvat ennakolta hyväksyttyyn suunnitelmaan.

Asiakas on muutostöiden hyväksyjä. Toimialan vammaisasuntojen asiantuntija on mukana tarvittaessa lopputarkastuksessa. Työn vastaanotosta tehdään aina kirjallinen hyväksyntä. Urakoitsija ja asiakas tai hänen valtakirjalla valtuuttamansa henkilö vahvistaa allekirjoituksellaan vastaanottotarkastuksen.

Kun muutostyöt ovat valmiit ja rakennusalan asiantuntijan tarkastamat työt on todettu tehdyiksi tilauksen mukaisesti, urakoitsijoiden laskut voidaan maksaa.

4.4.6 Kuntien välinen korvausvastuu

Vammaisen henkilön muuttaessa kunnasta toiseen, tulee lähtökunnan korvata asunnonmuutostyön kustannukset niiltä osin kuin ne ovat välttämättömiä muuton toteutumiseksi. Silloin kun asunnon muutostyö voidaan suorittaa vasta muuton jälkeen, korvausvastuussa on uusi kotikunta.

4.5. TYÖLLISTYMISTÄ TUKEVAT PALVELUT

Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevaa toimintaa ja työtoimintaa myönnetään sekä kehitysvammaisten erityishuoltolain että sosiaalihuoltolain perusteella.

Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevalla toiminnalla tarkoitetaan erityisien työhön sijoittumista edistävien kuntoutus- ja muiden tukitoimien järjestämistä. Vammaisten henkilöiden työllistymistä tukevaa toimintaa järjestetään henkilöille, joilla vamman tai sairauden tai muun vastaavan syyn takia on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista ja jotka tarvitsevat työhallinnon palvelujen ja toimenpiteiden lisäksi tukitoimia työllistykseen avoimille työmarkkinoille.

Vammaisten henkilöiden työtoiminnalla tarkoitetaan toimintakyvyn ylläpitämistä ja sitä edistävää toimintaa. Työtoimintaa järjestetään työkyvyttömille henkilöille, joilla vammaisuuden takia ei ole edellytyksiä osallistua sosiaalihuoltolain 27 d §:ssä tarkoitettuun työhön ja joiden toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin.

Kehitysvammalain mukainen työllistämistä tukeva palvelu on tarkoitettu henkilöille, joilla on vamman tai muun vastaavan syyn takia tarvetta työelämään valmentavalle, kuntoutukselliselle ja/tai työkykyä ylläpitävälle työtoiminnalle.

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 16 §

Sosiaalihuoltolaki (710/1982) 27 d, e §

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 2, 35 §

4.5.1 Työtoiminnan järjestäminen

Toiminnan tavoitteena on siirtyminen kohti avoimia työmarkkinoita tai esimerkiksi ammatilliseen tai muuhun koulutukseen. Työtoimintaa järjestetään yksilöllisesti asiakkaan taitojen, kiinnostuksen ja ammatillisten pyrkimysten mukaisesti. Toiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Työtoiminnan sisältö vaihtelee asiakkaan elämänhallintaa tukevasta toiminnasta aina tuottavaan työhön saakka. Perinteisen työkeskustoiminnan rinnalla Vantaalla on erilaisia toimintamuotoja, jotka tukevat asiakkaan työllistymistä ja itsenäisempää elämää. Työtoimintaan osallistumisesta asiakkaalle maksetaan työosuusrahaa. Työosuusraha on verovapaa sosiaalinen etuus.

Työllistymistä tukevien palvelujen yksiköissä tarjotaan kädentaitoihin liittyvää työtoimintaa sekä alihankintatöitä. Työtoiminnan ohella päivään kuuluu muuta työkykyä tukevaa toimintaa, mm. liikuntaa, sosiaalista kanssakäymistä, sekä ajankohtaisista ja yhteiskunnallisista asioista keskustelua. Tukipalveluja tuottavat yksikön tarjoavat vanhusten- ja vammaisten keskuksiin siivous- ja pyykkihuoltopalveluja sekä avustavia ateriapalvelun tehtäviä.

4.5.2 Työvalmennus ja palkkatyö

Vantaalla on vammaisille henkilöille oma työvalmennuspalvelu, joka etsii yhdessä asiakkaan kanssa hänen osaamistaan ja työkykyään vastaavaa työtä. Palvelu tarjoaa tukea ja työvalmennusta, tavoitteena parantaa ja ylläpitää asiakkaan työelämän taitoja. Työvalmennuksella pyritään tukemaan henkilön työllistymistä pysyvään työsuhteeseen. Palvelu on maksuton niin asiakkaalle kuin työnantajallekin. Työvalmennusta tarjotaan sekä yksilöllisesti että ryhmässä. Mikäli asiakas kykenee toimimaan palkkatyössä, ei hän ole oikeutettu samanaikaisesti vammaisten päivätoimintaan vaan hänet ohjataan tällöin muiden kevyempien palvelujen piiriin.

4.6. PÄIVÄTOIMINTA

Päivätoiminta on tarkoitettu vaikeavammaisille ja kehitysvammaisille 16–65 -vuotiaalle henkilölle, jonka toimintarajoite on niin vaikea, että se estää häntä osallistumaan sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan. Kunnan on järjestettävä vaikeavammaiselle henkilölle päivätoimintaa, jos henkilö vammansa tai sairautensa takia välttämättä tarvitsee palvelua suoriutuakseen tavanomaisista elämän toiminnoista. Lisäksi järjestetään päivätoimintaa lähinnä vaikeimmin vammaisille. Päivätoimintaa voidaan järjestää myös uuden sosiaalihuoltolain mukaan osana sosiaalista kuntoutusta.

Sosiaalihuoltolaki (1302/2014) 17 §

Vammaispalvelulaki 8 §

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 2, 35 §

4.6.1 Vaikeavammaisten päivätoiminta

Päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työikäistä henkilöä, jolla vamman tai sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi ei ole edellytyksiä osallistua työtoimintaan, ja jonka toimeentulo perustuu pääosin sairauden tai työkyvyttömyyden perusteella myönnettäviin etuuksiin.

Vaikeavammaisten päivätoiminta on aktivoivaa sekä tavoitteellista kodin ulkopuolella järjestettyä toimintaa. Toiminta tukee itsenäisessä elämässä selviytymistä ja edistää sosiaalista vuorovaikutusta ja osallisuutta yhteisöön ja yhteiskuntaan. Päivätoiminnan avulla pyritään vahvistamaan niitä taitoja, joita kaikkein vaikeimmin vammaiset henkilöt tarvitsevat selviytyäkseen mahdollisimman omatoimisesti arkielämän toiminnoista.

Vaikeavammaisten päivätoimintaa järjestetään omana toimintana osapäivätoimintana sekä ostopalveluina.

Vammaispalvelulaki 8 §

4.6.2 Palvelutarpeen arviointi

Asiakkaiden toimintakyky ja palveluiden tarve arvioidaan palvelusuunnitelmaa tehtäessä. Uusien asiakkaiden osalta päivätoimintahakemukseen liitteenä tulee olla lääkärintodistus tai muu toimintakyvyn arvio asiakkaan vaikeavammaisuudesta. Päivätoiminnan tarpeen arviointi tulee tehdä aina yhteistyössä. Asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin tulee perustua asiakkaasta lähtevään tarpeeseen.

Päätökset tehdään yleensä toistaiseksi voimassa oleviksi. Asiakkaan tilannetta seurataan ja asiakkaan olosuhteissa tapahtuneet muutokset otetaan huomioon palvelusuunnitelmaa päivitettäessä. Päätöksiä voidaan aina arvioida uudelleen, mikäli asiakkaan toimintakyvyssä, olosuhteissa, lainsäädännössä tai ohjeistuksessa tapahtuu muutoksia.

4.6.3 Myöntämisen perusteet

Asiakkaan oikeus päivätoimintaan vammaispalvelulakiin nähden ensisijaisen lain nojalla (mielenterveyslaki, sosiaalihuoltolaki, tms.) on aina ensin selvitettävä.

Päivätoimintaa järjestettäessä vaikeavammaisena pidetään työkyvyttömyyden 16–64-vuotiaasta henkilöä, jonka toimintarajoite on niin merkittävä, että se estää häntä osallistumasta sosiaalihuoltolain mukaiseen työtoimintaan. Toimintakyky voi olla voimakkaasti alentunut esimerkiksi aivovamman tai useamman vamman tai sairauden yhteisvaikutuksen seurauksena. Asiakkaan tulee kuitenkin kyetä osallistumaan tavoitteelliseen ryhmätoimintaan ainakin osittain.

Asiakkaalla katsotaan olevan edellytyksiä osallistua työtoimintaan, jos osallistuminen on mahdollista esimerkiksi tukihenkilön tai henkilökohtaisen avustajan tukemana. Jos asiakas kykenee esimerkiksi avustajan avustamana osallistumaan työtoimintaan, on työtoiminta ensisijainen toimintamuoto.

Vaikeavammaisten päivätoiminnan ei ole tarkoitus toimia korvaavana palveluna henkilölle, joille ei ole kyetty järjestämään työtoimintaa. Mikäli asiakkaan kyky osallistua työtoimintaan on vaikeavammaisuudesta johtuvista syistä vähäinen (muutamia tunteja viikossa), asiakas on oikeutettu päivätoimintaan.

Mikäli asiakas kykenee osallistumaan palkkatyöhön, ei hän ole oikeutettu samanaikaisesti päivätoimintaan vaan hänet ohjataan muiden ensisijaisen palvelujen piiriin.

4.6.4 Päivätoiminnan järjestäminen

Päivätoimintaa voidaan järjestää toimintakeskustyyppisissä yksiköissä tai yksilöllisen suunnitelman mukaan muualla toteutettuna. Päivätoimintaa antaviksi yksiköiksi ei katsota puhtaasti hoivapalveluita tai sairaanhoitoa antavien yksiköiden palvelua. Päivätoiminta järjestetään ensisijaisesti Vantaan kaupungin omana toimintana. Erityistilanteessa vammaispalvelut ostaa päivätoimintaa muilta palveluntuottajilta.

On suositeltavaa, että asiakas pitää päivätoiminnasta lomaa vähintään neljä (4) viikkoa vuoden aikana, joista yksi (1) viikko jouluna ja kolme (3) viikkoa heinäkuun aikana. Heinäkuussa omassa toiminnassa tapahtuva toiminta on tarkoitettu vain välttämättömään hoitoon niille, joiden hoito ei muulla tavoin järjesty (esimerkiksi asiakas asuu lapsuudenkodissaan ja huoltaja ei saa työstä lomaa ko. aikana)

4.6.5 Päivätoiminnan laajuus

Päivätoimintaa järjestetään palvelutarpeen arvioinnin pohjalta ja asiakkaan toiveet huomioiden. Asiakkaat osallistuvat päivätoimintaan viitenä päivänä viikossa tai harvemmin. Osallistumisen määrästä sovitaan yksilöllisesti.

4.6.6 Päivätoiminnan sisältö

Toimintakeskukset tarjoavat mahdollisimman yksilöllistä, räätälöityä ja tavoitteellista päivätoimintaa, joka tukee vammaista henkilöä itsenäisessä elämässä.

Jokaisen asiakkaan kanssa tehdään palvelu- ja tukisuunnitelma sekä yksilökeskeinen elämänsuunnitelma tavoitteineen, joista nousee toimintojen sisällöt. Toiminnassa tuetaan mm. asiakkaiden yhteiskunnallista osallistumista. Toiminta tukee myös arjen hallintaa sekä vahvistaa elämänhallintataitoja. Se voi sisältää esimerkiksi ruoanlaittoa, liikuntaa, keskustelua, retkeilyä, luovaa toimintaa ja sosiaalisten taitojen harjaannuttamista.

4.6.7 Asiakasmaksut

Vammaispalvelulain mukainen päivätoiminta on maksutonta. Aterioista peritään maksu. Kehitysvammaisten erityishuoltoon liittyvät kuljetukset ovat maksuttomia. Kuljetukset järjestetään ryhmäkuljetuksina. Asiakas voi kulkea toimintaan myös julkisilla liikennevälineillä ja matkakortin kustannukset kustantaa asiakkaan toimintakeskus.

Asiakasmaksulaki 4 §

4.7 HENKILÖKOHTAINEN APU

Henkilökohtainen apu on palvelu, jossa vaikeavammaiselle henkilölle myönnetään avustajan työtunteja.

Avustajan työn turvin pyritään edistämään vaikeavammaisen tai pitkäaikaisesti sairaan henkilön itsenäistä elämää ja tasavertaista osallistumista yhteiskunnan jäsenenä.

Avun tarve ja avustajan työ ovat yksilöllisiä ja riippuvat vammaisen henkilön yksilöllisestä tilanteesta, avun tarpeesta ja elämäntilanteesta. Tämän vuoksi jokainen avustajan työpaikka on erilainen ja painottuu kunkin kohdalla eri asioihin.

Henkilökohtaisen avustajan työhön voi sisältyä avustamista päivittäisissä toimissa, työssä, opiskelussa, harrastuksissa, yhteiskunnallisessa osallistumisessa ja sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämisessä. Tukea ei myönnetä hoivaan ja huolenpitoon tai valvontaan, avustaminen ei ole täysin puolesta tekemistä.

Asiakas ohjaa avustajan työtä. Avuntarve aiheutuu vaikeavammaisuudesta tai pitkäaikaissairaudesta tai tapahtuneesta toimintakyvyn menetyksestä. Ikääntymismuutosten vaikutuksesta syntynyt toimintakyvyn menetys ei oikeuta henkilökohtaisen avun palveluun.

Palvelun järjestämismallit ovat: työnantajamalli, ostopalvelu ja palveluseteli. Palvelun järjestämistapa arvioidaan palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä. Henkilökohtaisen avun päätös määrittelee työnantajamallin työsopimuksen, palvelusetelin myöntämisen ja ostopalvelun toteutuksen sisällön ja keston.

Eri järjestämistapojen toteutuksesta on koottu erilliset ohjeet.

Vammaispalvelulaki 8 §

4.7.1 Avun tarpeen arviointi

Henkilökohtaisessa avussa vaikeavammaisena pidetään henkilöä, joka tarvitsee pitkäaikaisesta tai etenevästä vaikeasta vammasta tai sairaudesta johtuen välttämättä toisen henkilön apua. Avun tarve ei tällöin aiheudu ikääntymiseen liittyvistä sairauksista ja toimintarajoitteista. Vamma tai sairaus todennetaan lääkärin tai muun asiantuntijan lausunnolla.

Ikääntyneen ihmisen kohdalla vammaisuus tulee erottaa normaalista ikääntymisestä. Toimintakyky verrataan aina saman ikäisten tavanomaiseen toimintakykyyn. Ikääntymisestä johtuva voimien hiipuminen ei ole peruste henkilökohtaisen avun myöntämiselle.

Avun tarpeen tulee olla välttämätöntä ja toistuvaa. Tällä tarkoitetaan sekä määrällisesti runsasta, jatkuvaluonteista ja vuorokauden eri aikoina ilmenevää, että vähäisempää, mutta toistuvasti ilmenevää välttämätöntä avuntarvetta. Henkilö voi selvitä ilman avuntarvetta tutussa ympäristössä, mutta saattaa tarvita apua välttämättä ja toistuvasti kodin ulkopuolella. Elämäntilanteesta johtuvat avun tarpeen vaihtelut tulee ottaa huomioon.

Henkilökohtaisen avun tarvitsijalla tulee olla voimavaroja määritellä avun sisältö ja toteutustapa. Avun tarpeen perustuessa pääosin hoivaan, hoitoon, valvontaan ja kuntoutuksellisiin tarpeisiin ei henkilökohtaista apua myönnetä. Asiakkaan tulee osallistua toimintaan itse. Pelkkä avuntarpeesta ilmoittaminen ilman omaehtoista osallistumista toimintaan ei oikeuta henkilökohtaisen avun saamiseen. Avustaminen ei ole hoivaa tai puolesta tekemistä ilman ohjausta.

Henkilökohtainen apu ei ole ystäväpalvelua. Avustajan tehtävä on edistää yhteiskunnallisen osallistumisen kautta syntyviä sosiaalisia suhteita ja verkostoja. Sosiaalisen

vuorovaikutuksen ylläpitäminen tarkoittaa mahdollisuutta tavata ystäviä, sukulaisia ja muita ihmisiä.

Vammaispalvelun työntekijä selvittää asiantuntijalausuntojen ja asiakastapaamisen perusteella, missä määrin vamma tai sairaus rajoittaa hakijan suoriutumista ja edistääkö avustajan saaminen hänen itsenäistä toimintaansa. Lisäksi selvitetään tarvittava henkilökohtaisen avun määrä eri toiminnoissa. Hakijan tilanne arvioidaan kokonaisvaltaisesti yhdessä vammaisen henkilön ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa ennen päätöksen tekemistä. Myös mahdollinen tarve palveluasumiseen, kotihoitoon tai omaishoidontukeen selvitetään.

Päätös henkilökohtaisesta avusta tehdään palvelutarpeen arvioinnin perusteella. Päätös voidaan tehdä määräaikaaisesti tai toistaiseksi voimassa olevana. Henkilökohtaisesta avusta päätetään määräaikaistella päätöksellä, mikäli asiakkaan toimintakyvyn tai olosuhteiden voi odottaa muuttuvan lähivuosina. Odotettavissa olevat muutokset voivat liittyä esimerkiksi sairauden etenemiseen, mahdollisuuteen kuntoutua tai muuttamiseen toiseen asuntoon.

Henkilökohtaisesta avusta voidaan asiakkaan toimintakyvyn, olosuhteiden tai lainsäädännön muuttuessa päättää uudelleen riippumatta siitä, onko hänelle aiemmin tehty henkilökohtaisen avun päätös määräaikaisten vai toistaiseksi voimassa oleva. Uuden palvelutarpeen arvioinnin perusteella henkilökohtaisen avun määrää voidaan tällöin muuttaa tai henkilökohtainen apu voidaan lakkauttaa, mikäli sen myöntämiskriteerit eivät enää täyty. Asiakas on velvollinen ilmoittamaan toimintakyvyssään ja olosuhteissaan tapahtuneista muutoksista.

Vammaispalvelulaki 8 c §

4.7.2 Toiminta, johon henkilökohtaista apua voidaan myöntää

Päivittäisillä toimilla tarkoitetaan niitä toimintoja, joita ihmiset elämässään tekevät joko päivittäin tai harvemmin mutta kuitenkin toistuvasti tietyin aikavälein. Päivittäisiä toimia ovat esimerkiksi liikkuminen, pukeutuminen, henkilökohtaisen hygienian hoito, vaate- ja ruokahuolto, kodin siisteydestä huolehtiminen, asiointi ja vaikeavammaisen henkilön huollossaan tai hoidossaan olevan lapsen päivittäisiin toimiin osallistuminen.

Asumispalveluyksikössä olevan henkilön avun tarve päivittäisissä toimissa avustamiseen turvataan henkilökunnan avulla. Tällöin henkilökohtainen apu voi tulla kyseeseen lähinnä toimissa, jotka tapahtuvat kodin ulkopuolella.

Henkilökohtaisen avun tunteja voidaan myöntää myös työhön ja opiskeluun. Työ voi olla virka- tai työsuhteista tai yritystoimintaa. Opiskelun pitää tähdätä tutkinnon tai ammatin saavuttamiseen tai vahvistaa ammattitaitoa sekä parantaa mahdollisuuksia työllistyä. Muu opiskelu katsotaan harrastukseksi. Harrastusluonteinen opiskelu ja vapaaehtoistoiminta sisältyvät yhteiskunnalliseen osallistumiseen myönnettävään henkilökohtaiseen apuun. Hakijan tulee liittää hakemukseensa todistus opiskelu- ja työpaikasta.

Henkilökohtaisen avustajan työ ei ole sairaanhoitoa eikä hoito- ja hoiva- ja valvontatyötä. Terveys- ja sairaanhoidollisista palveluista vastaa kotihoito, joka sisältää kotipalvelun ja kotisairaanhoidon. Vanhuksille suunnatut palvelut ja tukitoimet järjestetään ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella.

Henkilökohtaista apua on myös mahdollista saada kodin ulkopuolisiin toimintoihin, kuten esimerkiksi harrastuksiin ja lomamatkoihin sekä kotimaahan, että ulkomaille. Avustamisesta aiheutuvien kustannusten tulee olla taloudellisesti kohtuullisia. Ulkomaan matkojen osalta korvaus ratkaistaan yksilöllisesti. Arvioinnin pohjalta määritellään korvattavat kustannukset ja korvausten kohdentuminen. Oikeuskäytännöissä kohtuullisena lomamatkan pituutena esiintyy 14 vuorokauden kestoiset matkat vuodessa.

Vammainen henkilö arvioi itse toiminnan tarpeellisuuden. Henkilökohtaisen avun myöntämisen lähtökohtana on, tarvitseeko vammainen henkilö välttämättä avustajan selviytyäkseen kyseisestä toiminnasta. Tällöin huomioidaan vammaisen henkilön vamman aiheuttamat rajoitukset ja siitä aiheutuvien tukitoimien tarpeet. Lisäksi otetaan huomioon hakijan saamat muut mahdolliset ensisijaiset etuudet, tukitoimet ja palvelut. Henkilökohtaisella avustajalla voidaan kuitenkin täydentää niitä.

Vammaispalvelulaki 8 c §

4.7.3 Avun määrä

Päivittäisiä toimia, työtä ja opiskelua varten henkilökohtaista apua tulee järjestää siinä laajuudessa kuin vaikeavammainen henkilö välttämättä tarvitsee selviytyäkseen näistä toimista.

Harrastuksia, yhteiskunnallista osallistumista sekä sosiaalisen vuorovaikutuksen ylläpitämistä varten apua tulee myöntää pääsääntöisesti vähintään 30 tuntia kuukaudessa. Tuntimäärää mitoitettaessa otetaan huomioon palvelusuunnitelmassa määritelty yksilöllinen avun tarve ja elämäntilanne kokonaisuudessaan.

Tuntimäärä voi olla 30 tuntia pienempi, jos se riittää turvaamaan välttämättömän avuntarpeen. Vaikeavammaisen henkilön oma käsitys avuntarpeen määrästä tulee tällöin erityisesti huomioida.

Vammaispalvelulaki 8 c §

4.7.4. Avustajana toimiva henkilö

Vammainen henkilö valitsee avustajana toimivan henkilön. Avustajan tulee olla pääsääntöisesti perheen ulkopuolinen henkilö. Avustajana voi vain erityisen painavasta syystä väliaikaisesti toimia puoliso, avopuoliso, elämänkumppani, lapsi, oma vanhempi, isovanhempi, lapsenlapsi tai samassa taloudessa asuva muu henkilö. Tällainen erityinen syy voi olla äkillinen avuntarve, vakituinen avustaja sairastuminen tai avustajan työsuhteen ennakoimaton päättymisen. Ulkopuolisen avustajan hakeminen tulee tällöin kuitenkin käynnistää välittömästi.

Lisäksi erityisenä syynä voi olla myös vaikeavammaisen henkilön fyysisen motoriiikan hallinnan tai kommunikaation erityistuntemus. Avustajan ikä ei rajoita avustajana toimimista, esimerkiksi alle 18-vuotias voi toimia avustajana. Avustajia voi olla useampia.

5 MÄÄRÄRAHASIDONNAISET PALVELUT JA TUKITOIMET

Määrärahasidonnaiseen palveluun ja tukitoimeen vammaisella henkilöllä ei ole subjektiivista oikeutta, vaan tukea myönnetään talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa. Määrärahat tulee kuitenkin mitoittaa tiedossa olevan tarpeen mukaiseksi. Yksilölliset päätökset tulee tehdä ottaen huomioon etuuksien saamisen edellytykset ja kunnan talousarvio.

5.1 KUNTOUTUSOHJAUS

Kuntoutusohjausta ja sopeutumisvalmennusta annetaan vammaiselle henkilölle ja hänen läheiselleen silloin, kun se arvioidaan hänen toimintakykynsä kannalta välttämättömäksi.

Kuntoutusohjauksen tehtävänä on asiakkaan aktivoiminen omatoimiseen yleisten palvelujen käyttöön, asiakkaan kuntoutusprosessin seuraaminen, asiakkaan tarpeista tiedottaminen eri palvelujärjestelmille, asiakkaan kuntoutus- ja palvelusuunnitelman valmistelussa tarvittavan asiantuntija-avun antaminen ja asiantuntijana toimiminen vammaisten tarpeiden selvittämisessä. Ennen kuntoutusohjauksen järjestämistä selvitetään mahdolliset ensisijaiset tukimuodot. Mikäli palvelu katsotaan terveydenhuollon toiminnaksi, kyse ei ole vammaispalvelulain tarkoittamasta kuntoutusohjauksesta.

Vammaispalvelulaki 8 §

Vammaispalveluasetus 14 §

5.2 SOPEUTUMISVALMENNUS

Sopeutumisvalmennukseen kuuluu neuvonta, ohjaus ja valmennus vammaisen henkilön ja hänen lähiyhteisönsä sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi.

Sopeutumisvalmennusta tulee järjestää vammaisen asiakkaan ja hänen läheistensä yksilöllisten tarpeidensa perusteella. Läheisten piiri tulee harkita kussakin tapauksessa erikseen. Sopeutumisvalmennusta voidaan antaa asiakkaan ohella myös esimerkiksi puolisolle, vanhemmille ja sisaruksille. Sopeutumisvalmennuksen sisältöä ja toteuttamistapaa ei ole määritelty, vaan asia on aina ratkaistava yksilön ja perheen lähtökohdista käsin. Ajankohdan tulee olla sopiva asiakkaan elämäntilanteeseen.

Sopeutumisvalmennusta voi saada toistuvasti, muttei kuitenkaan pitkäaikaisena tukimuotona. Ennen sopeutumisvalmennuksen järjestämistä tulee selvittää mahdolliset ensisijaiset tukimuodot. Mikäli palvelu katsotaan terveydenhuollon toiminnaksi, palveluja ei voida lukea vammaispalvelulain tarkoittamaksi sopeutumisvalmennukseksi.

Sopeutumisvalmennuksen muotoja voivat olla esimerkiksi kurssit, viittomakielen tai muun kommunikaatiotaidon opetus, liikkumistaidon opetus, asumisvalmennus tai -kokeilu.

5.2.1 Kurssit

Sopeutumisvalmennuskursseja toteutetaan terveydenhuollon lääkinnällisenä kuntoutuksena, Kelan kuntoutustoimintana tai vammaispalvelulain perusteella sosiaalisen toimintakyvyn edistämiseksi. Kurssien järjestäjinä toimivat yleensä vammaisjärjestöt tai muut järjestöt ja yhdistykset.

Jos kurssin kustannuksia ei korvata muiden lakien perusteella ja kurssin tavoitteena on sosiaalisen toimintakyvyn edistäminen, kustannuksiin voidaan myöntää korvausta vammaispalvelulakiin perustuen. Kurssin sisältö ja ohjelma on oltava tiedossa. Loma- ja virkistystoimintaa ei tueta sopeutumisvalmennuksena.

5.2.2 Viittomakielen tai muun kommunikaatiotaidon opetus

Kommunikaatio-opetus on puhetta korvaavan tai sitä tukevan kommunikaation opettamista. Sopeutumisvalmennuksena annettavaa kommunikaatio-opetusta voidaan myöntää vammaiselle asiakkaalle, joka tarvitsee kommunikaatiota tukevaa tai korvaavaa kommunikointitapaa. Kommunikaatio-opetuksen saajat ovat kuulo- tai puhevammaisia henkilöitä tai henkilöitä, joilla on muista syistä huomattavan suuria vaikeuksia kommunikaation kehityksessä.

Lisäksi kommunikaatio-opetuksen myöntäminen on mahdollista edellä mainitussa tilanteessa olevien asiakkaiden lähipiirille, kuten perheelle, sukulaisille ja päiväkodin työntekijöille. Opetuksen tavoitteena on antaa tietoa ja taitoa kommunikointiin arkipäivän tilanteissa. Opetusta haettaessa asiakkaan tulee esittää asiantuntijalausunto opetuksen tarpeellisuudesta, soveltuvasta opetusmuodosta ja opetuksen määrästä. Lausunnon antaja voi olla esimerkiksi puheterapeutti, lääkäri tai kuntoutusohjaaja.

Kommunikaatio-opetus voi olla:

- viittomakielen opetus asiakkaille ja perheille
- tukiviittomien opetus perheille ja lähiyhteisöille
- kommunikaatiomenetelmien opetus perheille ja lähiyhteisöille
- viitotun puheen opetus asiakkaalle ja perheelle
- kuvakommunikaatio-opetus perheelle ja lähiyhteisölle

Opetus järjestetään yksilö- tai ryhmämuotoisena opetuksena. Tarvittaessa korvataan asiakkaan äidinkieltä puhuvan tulkin kustannukset kommunikaatio-opetuksen toteuttamiseksi.-

Pistekirjoituksen opetusta voidaan myöntää, mikäli Näkövammaisten Keskusliiton kuntoutus- tai valmennuskurssilla annettava ohjaus ei ole riittävää eikä KELA tai vakuutusyhtiö kustanna opetusta.

5.2.3 Liikkumistaidon opetus

Vammaisen henkilö saa liikkumistaidon alkuopetuksen HUSin kautta ja jatko-opetus myönnetään vammaispalvelusta HUS:n antaman suosituksen perusteella. Opetus annetaan kurssimuotoisena tai yksilökohtaisena reittiliikkumisen opetuksena. Liikkumistaidon opetusta antavat esimerkiksi vammaisjärjestöt. Opaskoiran koulutus ei kuulu vammaispalveluna korvattaviin kustannuksiin.

5.2.4 Asumisvalmennus ja -kokeilu

Asumisvalmennus tai asumiskokeilu voidaan järjestää yksilö- tai kurssimuotoisesti toteutettuna. Yksilömuotoinen valmennus tai kokeilu myönnetään hakijan omaan kotiin tai esimerkiksi harjoitteluasuntoon. Kustannukset korvataan lukuun ottamatta ateriakustannuksia.

5.3 PÄIVITTÄISISTÄ TOIMINNOISTA SUORIUTUMISESSA TARVITTAVAT VÄLINEET, KONEET JA LAITTEET

Vammaiselle henkilölle korvataan vamman tai sairauden vuoksi aiheutuneet ylimääräiset kustannukset välineistä, koneista ja laitteista. Lisäksi korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän tarpeellisen vaatetuksen ja erityisravinnon hankkimisesta. Päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa tarvittavien välineiden, koneiden ja laitteiden hankkimisesta aiheutuneista kustannuksista korvataan puolet. Vakiomalliseen välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehdyt vamman edellyttämät välttämättömät muutostyöt korvataan kuitenkin kokonaan.

Liikkumisessa, viestinnässä, henkilökohtaisessa suoriutumisessa kotona tai vapaa-ajan toiminnoissa tarvittavien välineiden, koneiden tai laitteiden korvaaminen toteutuu ensisijaisesti lääkinällisenä kuntoutuksena. Ellei näin tapahdu niiden myöntäminen vammaispalveluna arvioidaan yksilöllisesti.

Vammaispalvelulaki 9 §

Vammaispalveluasetus 17 §

5.3.1 Välineen, koneen ja laitteen tarpeen selvittäminen

Hakemukseen välineen, koneen tai laitteen kustannusten korvaamisesta tulee liittää kustannusarvio ja toimintaterapeutin tai muun asiantuntijan lausunto hankinnan tarpeellisuudesta itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi. Kustannusten korvaamista tulee hakea jo ennen hankinnasta sopimista ja kustannusten aiheutumista aina, kun etukäteen hakeminen on mahdollista.

5.3.2 Korvattavat kustannukset

Pääsääntöisesti kustannuksista korvataan puolet kohtuulliseksi katsotusta hinnasta. Mikäli vammaisen henkilö on hankkinut välineen, koneen tai laitteen osamaksulla, korvaus suoritetaan vasta, kun koko maksu on suoritettu.

Vammaisen henkilön tarvitsema väline, kone tai laite voidaan antaa käyttöön veloituksetta, jolloin se jää kunnan omistukseen.

5.3.3 Välineen, koneen tai laitteen uusiminen

Jos vammaisen henkilö haluaa uusia käytössään olevan välineen, koneen tai laitteen, hänen on toimitettava asiantuntijan selvitys uusimisen tarpeesta ja kustannusarvio mahdollisista korjauskustannuksista ja/tai uuden laitteen hankinnasta. Uutta laitetta ei korvata, mikäli nykyisen laitteen korjaaminen on tarkoituksenmukaista. Välineen, koneen tai laitteen käyttötarpeen tulee johtua vammasta tai sairaudesta myös laitetta uusittaessa.

Korjauskustannuksissa ei ole kysymys hankintakustannusten korvaamisesta. Korjauskustannukset korvataan muuna tarpeellisena tukitoimena.

5.3.4 Välineeseen, koneeseen tai laitteeseen tehtävät välttämättömät muutostyöt

Muutostöiden on oltava välttämättömiä eli konetta, välinettä tai laitetta ei voida käyttää ilman muutostyötä. Muutostyön ollessa ainoastaan hyödyllinen ei korvausvelvollisuutta ole. Välttämättömien muutostöiden tarve tulee arvioida vammaisen henkilön yksilöllisten olosuhteiden perusteella. Muutostyöt voidaan korvata uuteen tai vammaisen henkilön käytössä jo olevaan välineeseen, kokeeseen tai laitteeseen.

5.3.5 Autoon tehtävät muutostyöt

Autoon tehtäviä välttämättömiä muutostöitä voivat olla esimerkiksi käsihallintalaitteet, nostolaitteet ja kääntyvä istuin.

Automaattivaihteistoa tarvitseva vammaisen henkilö ohjataan autoa ostaessaan valitsemaan automaattivaihteisen auton, jos hän ei voi käyttää muita vaihteistoratkaisuja. Äskettäin hankitun automaattivaihteettoman auton muutostyötä automaattivaihteiseksi ei korvata. Korvattava summa perustuu automaattivaihteisen auton ja manuaalivaihteisen auton hintaeroon.

Kustannukset vammaisen henkilön käytössä olevan auton muuttamisesta automaattivaihteiseksi voidaan korvata vammaispalvelulain perusteella, mikäli muutostyö johtuu toimintakyvyn heikkenemisestä.

Lisäksi autoon voidaan myöntää vamman tai sairauden vuoksi välttämättömiä lisälaitteita, joiden kustannuksina korvataan puolet kohtuullisesta hankintahinnasta. Mikäli vammaisen

henkilö voi ostaa auton, jossa samat lisälaitteet ovat vakiovarusteina, kustannuksia ei korvata.

5.4 LIIKKUMISVÄLINEET

Vammaispalvelulaki 9 §

Vammaispalveluasetus 17 §

5.4.1 Auto

Asiakkaan tulee tarvita autoa päivittäisessä liikkumisessaan. Päivittäisellä liikkumisella tarkoitetaan säännöllistä ja usein toistuvaa liikkumista, joka voi liittyä esimerkiksi työ- ja opiskelumatkoihin, säännöllisiin hoitoihin tai omista lapsista huolehtimisesta johtuviin velvoitteisiin. Vammaisen henkilön itsensä ei tarvitse omistaa tai ajaa autoa, mutta auton tulee olla hänen käytettävissään päivittäiseen liikkumiseen. Omistussuhde on osoitettava rekisteriotteella.

Auton tulee olla riittävän tilava sekä vammaisen henkilön että hänen tarvitsemiensa apuvälineiden kuljettamiseen. Tilan tarvetta arvioidessa otetaan huomioon ne apuvälineet, joita tarvitaan päivittäisistä toiminnoista suoriutumisessa. Mahdollisuuksien mukaan tulee arvioida myös tilan tarve tulevaisuudessa. Korvaus voidaan myöntää, vaikka vammaisen henkilö ei itse pysty ajamaan autoa. Vammaisen henkilön iällä ei ole merkitystä. Korvaus auton hankintaan on mahdollista myöntää esimerkiksi, jos perheessä on vaikeasti vammaisen lapsi.

Korvaus on puolet vammaiselle henkilölle soveltuvasta kohtuuhintaisesta autosta, kuitenkin enintään 4000 euroa. Korvaus suoritetaan, kun koko hankintamaksu on suoritettu. Vähennyksenä otetaan huomioon auton hankintahintaan kohdistuva autoveron palautus ja vanhan auton myyntihinta. Mikäli asiakas ei myy vanhaa autoa, huomioidaan todennäköinen myyntihinta. Korvauksen määrää laskettaessa huomioidaan vammaisen henkilön muun lainsäädännön perusteella saamat korvaukset.

5.4.2 Muut moottoriajoneuvot

Liikkumisvälineenä voidaan korvata muunkin moottoriajoneuvon kuin auton hankintakustannuksia. Esisijaisesti tulee selvittää liikkumisvälineiden korvaaminen lääkinnällisen kuntoutuksen kautta.

5.5 MUUT VÄLINEET, KONEET JA LAITTEET

Vammaispalvelulaki 9 §

Vammaispalveluasetus 17 §

5.5.1 Kommunikaatiomahdollisuuksia lisäävät viestintävälineet

Myönnettävän välineen tulee edistää vammaisen henkilön itsenäistä suoriutumista ja olla hänelle välttämätön päivittäisistä toiminnoista suoriutumiseksi. Korvattavia apuvälineitä voivat olla esimerkiksi kuvapuhelin, tekstipuhelin, mikrotekstipuhelin ja puhelimen käytön apuvälineet, tallentavat AV-laitteet, tietokone ja siihen kuuluvat lisälaitteet. Päätös korvauksen myöntämisestä tehdään yksilöllisen harkinnan perusteella.

5.5.2 Kodinkoneet

Kodinkoneen tarpeen perusteena on vamma tai sairaus, joka aiheuttaa toimintarajoituksia. Kodinkoneen tulee edistää vammaisen henkilön omatoimista ja itsenäistä suoriutumista kotona.

5.5.3 Harrastus- ja vapaa-ajan välineet

Korvausta voidaan myöntää erityisvälineisiin tai lisävarusteisiin, joita vammaisen henkilö tarvitsee vammansa tai sairautensa vuoksi aktiivisesti toteutuviissa harrastus- ja vapaa-ajan toiminnoissa. Selvitys ja pyydettyä myös asiantuntijalausunto erityistarpeesta, on liitettävä hakemukseen.

5.6 YLIMÄÄRÄISET VAATEKUSTANNUKSET

Vammaiselle henkilölle korvataan hänen vammansa tai sairautensa edellyttämän tarpeen mukaisesti kustannukset, jotka aiheutuvat vamman tai sairauden edellyttämän tarpeellisen vaatetuksen hankkimisesta.

Ylimääräisinä vaatekustannuksina korvataan tavanomaisten, valmiina ostettavien vaatteiden ja vammaisen henkilön vammansa tai sairautensa vuoksi tarvitsemien erityisvaatteiden kustannusten erotus. Lisäksi oikeus korvaukseen saattaa syntyä vaatteiden tavanomaista nopeammasta, vammaista tai sairaudesta johtuvasta kulumisesta. Ylimääräiset vaatekustannukset korvataan yksilöllisen tarveharkinnan perusteella ja tällöin huomioidaan kunkin hakijan erityispiirteet. Kenkien hankkimiskustannukset rinnastetaan vaatekustannuksiin.

Vammaisen henkilön tulee esittää selvitys kustannuksista. Mikäli hakija tarvitsee erityisvalmisteisia vaatteita tai kenkiä, hakemukseen tulee liittää asiasta kertova asiantuntijalausunto ja mahdollinen kustannusarvio vaate- tai kenkähankinnoista. Kustannuksista huomioidaan kohtuullinen osa. Mikäli kustannuksista huomioidaan vammaisen esittämää kustannusta pienempi osa, tulee päätöksen perusteluista ilmetä mihin kustannusten kohtuullistaminen on perustunut.

Vuodevaatteiden kulumista ei korvata. Myöskään painopeiton eikä hartian, polvien ja kyynärpäiden lämmittimien hankkimisesta aiheutuvat kustannukset eivät pääsääntöisesti ole korvattavia.

5.7 YLIMÄÄRÄISET ERITYISRAVINTOKUSTANNUKSET

Vammaiselle henkilölle korvataan ylimääräiset kustannukset, jotka aiheutuvat erityisravinnosta tai erityisravintovalmisteista, joita henkilö joutuu käyttämään pitkäaikaisesti ja säännöllisesti. Hakijan on esitettävä lääkärintodistus, josta käy ilmi erityisravinnon välttämättömyys.

Ylimääräisinä erityisravintokustannuksina korvataan tavanomaisen ruoan ja erityisravinnon kustannusten välinen erotus.

Ennen erityisravintokustannusten korvaamista tulee selvittää mahdolliset ensisijaiset tukimuodot. Erityisravintokustannuksiin voidaan saada korvausta lapsen hoitotuen, vammaistuen, eläkkeensaajan hoitotuen ja sairausvakuutuslain perusteella.

6 KEHITYSVAMMAISILLE TARKOITETUT PALVELUT

6.1 OIKEUS ERITYISHUOLTO-OHJELMAAN

Kehitysvammaisten henkilöiden palvelut järjestetään ensisijaisesti normaaleina sosiaali- ja terveyspalveluina, mutta palvelut tai osa niistä voidaan järjestää myös kehitysvammaisten erityishuoltona. Näistä palveluista laaditaan erityishuolto-ohjelma (eho).

Kehitysvammalaissa (LKE 519/1977) säädetään erityishuollon antamisesta henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluksia. Lain soveltaminen ei edellytä kehitysvammadiagnoosia. Kehitysvammaisten erityishuollon tarkoituksena on edistää ihmisen suoriutumista päivittäisistä toiminnoista, toimeentulosta ja sopeutumista yhteiskuntaan sekä turvata hänen tarvitsemansa hoito ja huolenpito.

Kehitysvammaisten palvelujen sosiaalityön tavoitteena on tukea asiakkaita ja tarvittaessa myös heidän lähipiiriään asiakkaan elämänsä eri vaiheissa. Hakemus kehitysvammahuollon asiakkaaksi tehdään pääsääntöisesti kirjallisesti. Vammaisten asiakasohjauksen työntekijän suostumuksella hakemus voidaan tehdä suullisena, mikäli asiakas ei toimintakykynsä takia pysty kirjallista hakemusta tekemään. Ilmoitukseen tulee liittää lääkärinlausunto ja mahdolliset muut asiantuntijalausunnat, joissa kuvataan asiakkaan toimintakykyä, jos ne eivät ole asiakkaan luvalla työntekijän käytettävissä sähköisessä asiakastietojärjestelmässä.

Erytyishuollon palvelujen antaminen perustuu asiakkaalle vahvistettuun erityishuolto-ohjelmaan. Vantaan vammaispalveluissa toimii erityishuolto-ohjelman valmisteluryhmä, joka kokoontuu säännöllisesti arvioimaan asiakkaiden oikeutta erityishuollon perusteella annettaviin palveluihin.

Erytyishuolto-ohjelma sisältää suunnitelman annettavasta erityishuollon toteuttamistavasta. Erytyishuolto-ohjelma on päätös, joka perustuu palvelutarpeen arviointiin ja palvelusuunnitelmaan. Palvelusuunnitelma on kokonaisuus siitä avun, tuen ja palveluiden yhdistelmästä, mitä henkilö tarvitsee voidakseen elää mahdollisimman yhdenvertaisena yhteiskunnan jäsenenä. Osa kehitysvammaisen henkilön tarvitsemista palveluista voidaan järjestää kehitysvammaisten erityishuoltona. Myös tämä kirjataan palvelusuunnitelmaan. Erytyishuolto-ohjelmaan kirjataan ne palvelut, jotka henkilö saa kehitysvammalain nojalla. Näin ollen erityishuollon ulkopuolelle voi jäädä palveluita, jotka vammaisen henkilö saa esimerkiksi sosiaalihuollon perusteella.

Palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä asiakkaalle nimetään vammaisten asiakaspohjauksesta omatyöntekijä, joka vastaa asiakkaan palveluiden kokonaiskoordinoinnista. Erytisasumisessa asiakkaan omaohjaaja ja työ- ja päivätoiminnassa vastuuhjaaja vastaavat asiakkaansa kyseisestä palvelusta.

Erityishuolto-ohjelmaan voidaan hakea muutosta aluehallintovirastolta, mikäli henkilö itse, hänen edunvalvojansa tai muu huoltajansa taikka sosiaalilautakunta katsoo, ettei erityishuolto-ohjelma ole tarkoituksenmukainen.

*Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 2 §
Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) 42 §*

6.2 ERITYISHUOLTOON KUULUVIA PALVELUJA

6.2.1 Kotona asumisen tuki

Tässä listattuja palveluja myönnetään myös erityisasumisen piirissä oleville asiakkaille, silloin kun ko. palvelua ei järjestetä osana asumisyksikön työtä.

6.2.2 Ohjaus ja neuvonta

Ohjaus ja neuvonta on asiakkaan, hänen perheensä ja läheistensä ohjausta erityishuoltoon liittyen kuten kuntoutuksen seurannan siirtymistä erityissairaanhoidosta avohuollon puolelle. Ohjaukseen ja neuvontaan voi kuulua lisäksi asiakkaan ja tarvittaessa myös hänen perheensä ja läheistensä tukeminen ja tarvittavien palvelujen järjestäminen sekä ohjaaminen ensisijaisiin palveluihin. Asiakkaan kanssa työskentelevien työntekijöiden velvollisuus on myös kertoa erilaisista palveluvaihtoehdoista vaikutuksineen mukaan lukien palveluista perittävät maksut.

6.2.3 Tutkimus ja terveydenhuolto

Vantaalla kehitysvammaiselle henkilölle perusterveydenhuolto ja suun terveydenhoito on maksutonta. Kehitysvammaisuuteen liittyvissä erityisasiantuntemusta edellyttävissä asioissa voi saada kunnan järjestämiä erityispalveluita sekä erikoissairaanhoidtoa. Hoidon tarpeen arviointi tehdään Vantaan vammaispalvelujen moniammatillisessa tiimissä, jonka jäseninä ovat lääkäri, psykologi ja sairaanhoitaja.

6.2.3.1 Psykologipalvelut

Palvelukokonaisuudet:

Psykologin tutkimukset:

5 vuotta täyttävät

- päättely- ja muun suoriutumisen arvioiminen psykologisin menetelmin tutkimuksella otetaan kantaa lapsen oikeuteen pidennettyyn oppivelvollisuuteen
- jos mahdollista, otetaan kantaa jo koulun opetussuunnitelmaan (+ tarvittaessa taksikuljetuksen tarve)

- sisältää yleensä päiväkotipalaverin ja tutkimuskäynnin päiväkodissa tarvittaessa terapia-arvio suosituksia

Koulun aloittavat:

- päättely- ja muun suoriutumisen arvioiminen psykologisin menetelmin tutkimuksella otetaan kantaa parhaiten soveltuvaan opetussuunnitelmaan + koulukuljetustarpeeseen, tarvittaessa suositellaan terapia-arvioita sisältää yleensä päiväkotipalaverin ja tutkimuskäynnin päiväkodissa

Muutos opetussuunnitelmaan koulun aikana:

- päättely- ja muun suoriutumisen arvioiminen psykologisin menetelmin tutkimuksella otetaan kantaa parhaiten soveltuvaan opetussuunnitelmaan + koulukuljetustarpeeseen, tarvittaessa suositellaan terapia-arvioita
- sisältää yleensä koulupalaverin ja 1-2 tutkimuskäyntiä koululla

Peruskoulunsa päättävät:

- päättelysuoriutumisen, kouluvalmiuksien ja arjen taitojen arvioiminen psykologisin menetelmin
- tutkimuksella otetaan kantaa jatko-opintovalmiuksiin, oikeuteen saada nuoren kuntoutusrahaa / eläkettä, mahdolliseen muuhun tuen tarpeeseen
- sisältää yleensä 1-2 koulupalaveria ja 2-3 tutkimuskäyntiä koululla

Aikuiset:

- eri syistä kehitysvammaisuuden tason arviointi, esim. muistivaikeuksien kartoitus
- tutkimuksella otetaan kantaa asiakkaan päättelysuoriutumisen tasoon ja arjen taitoihin
- sisältää yleensä 2-3 tutkimuskäyntiä vastaanotolla sekä tutkimuspalauteen

Kaikki tutkimukset sisältävät asiakkaan, vanhempien, opettajan / muun henkilökunnan haastattelun, päättelysuoriutumisen arvioimisen tutkimusmenetelmin, koululaisilla luki- ja matematiikan valmiuksien arvioimista, suullisen palautteen sekä lausunnon.

Tukikeskustelut tarpeen mukaan nuorille, aikuisille sekä kehitysvammaisten omaisille

- tapaamiset tarpeen mukaan pääasiassa 2-4 viikon välein, noin 30-60 min. kerrallaan
- psyykkisen voinnin arviointia ja tukemista verkostoyhteistyötä

- asioiden selvittelyä yhdessä käsiteltäviä asioita, mm. mieliala, kehitysvammaisuus, kriisit, ystävyyssuhteet, ym.

6.2.3.2 Neuropsykiatrinen valmennus

Neuropsykiatrinen valmennus on tarkoitettu henkilöille, joilla on neuropsykiatrinen erityisvaikeus. Se on arjen tuki- ja ohjausmuoto, joka tukee erityisesti puutteellisten toiminnanohjauksen taitojen harjoittamista. Toiminnanohjauksella tarkoitetaan taitoja, joiden avulla asioita saadaan tehdyksi eli esimerkiksi suunnittelukykyä, aloittamisen kykyä, loppuunsaattamisen kykyä, organisointikykyä ja ajanhallintaa. Neuropsykiatrisesta valmennuksesta voit saada tukea esimerkiksi arjen- ja elämänhallintaan, sosiaaliseen vuorovaikutukseen, itsenäistymiseen, itsetunnon ja positiivisen minäkuvan vahvistamiseen sekä opiskeluun, työhön ja vapaa-aikaan.

6.2.3.3 Seksuaalineuvonta ja seksuaaliterapia

Seksuaalineuvonta on neuvontapalveluja ja ohjausta sukupuoleen, kehonkuvaan, seksuaaliterveyteen ja ihmissuhteisiin liittyvissä asioissa. Toiminta tapahtuu luottamuksellisesti keskustellen.

Seksuaaliterapia on tarkoitettu kaikenikäisille ja erilaisissa elämäntilanteissa oleville kehitysvammaisille henkilöille, autismin kirjon henkilöille sekä muille erityistä tukea tarvitseville henkilöille, joiden seksuaalisuuteen liittyvät pulmatilanteet eivät ratkea seksuaalineuvonnan keinoin. Seksuaaliterapeutin konsultaatiolla voidaan tukea myös asiakkaan lähiyhteisöä seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

6.2.3.4. Kehitysvammapoliklinikka

Kehitysvammapoliklinikka tarjoaa tukea, ohjausta ja hoitoa kehitysvammaisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Kehitysvammapoliklinikalla selvitetään kehitysvammaisen henkilön palvelutarpeita yhteistyössä vammaisten asiakasohjauksen kanssa ja tehdään tutkimuksia sekä lausuntoja erilaisissa elämänvaiheissa. Keskeinen palvelumuoto on kuntoutuksen suunnittelu ja järjestäminen yhteistyössä kehitysvammaisen henkilön, hänen perheensä ja lähityöntekijöiden kanssa.

Kehitysvammapoliklinikka tarjoaa asiakkailleen:

- yksilöllisen erityishuollon tarpeen arvioinnin
- kuntoutus- ja apuvälinetarpeen arvioinnin, järjestämisen ja seurannan
- tutkimus-, hoito-, kuntoutus-, ohjaus- ja neuvontapalvelut

6.2.3.5 Toimintaterapia

Toimintaterapialla tuodaan apua arkeen niin, että asiakas rajoituksistaan huolimatta löytää ja hallitsee keinot huolehtia itsestään, tehdä työtä, viettää vapaa-aikaa ja leikkiä.

Toimintaterapian tavoitteena on, että lapsi tai aikuinen pystyy käyttämään taitojaan ja selviytymään elinympäristössään niin itsenäisesti kuin mahdollista rajoituksistaan tai vammastaan tai molemmista huolimatta tarvittaessa apuvälineitä hyväksikäyttäen.

6.2.3.6 Fysioterapia

Fysioterapian avulla pyritään edistämään asiakkaan liikkumis- ja toimintakykyä. Kuntoutukseen kuuluvat sekä ennaltaehkäisy että erilaiset terapiamuodot. Fysioterapeutit suunnittelevat, toteuttavat ja ohjaavat liike- ja liikuntahoitoja, hierontaa sekä fysikaalisia hoitoja, kuten erilaisia lämpö- ja sähköhoitoja.

Kuntoutuksen tavoitteena on sellaisen liikunta- ja toimintakyvyn saavuttaminen, että asiakas kykenee tulemaan toimeen mahdollisimman omatoimisesti.

6.2.3.7 Puheterapia

Puheterapeutti tutkii ja kuntouttaa puheilmaisun ja puheen ymmärtämisen häiriöitä, äänihäiriöitä sekä nielemisvaikeuksia. Tavoitteena on, että asiakas voi kommunikoida ja toimia itsenäisesti ja sujuvasti arjessa. Puheterapiaa on sekä lapsille että aikuisille. Puheterapia toteutetaan asiakkaan tarpeiden mukaan jaksoittain yksilö- ja/tai ryhmäterapiana.

6.2.4 Tarpeellinen kuntoutus sekä toiminnallinen valmennus

Vammasta johtuva asiakkaan kehityksen ja kuntoutuksen seuranta, kun sitä ei enää toteuteta erikoissairaanhoidon piirissä, toteutuu Vantaalla kehitysvammaisten kuntoutusryhmän koordinoimana.

Kehitysvammahuollon kuntoutustyöryhmä jäsenenä toimivat lääkäri, psykologi, kuntoutussihteeri, terapeutit (puhe-, fysio- ja toimintaterapeutit) sekä vammaispalvelujen asiakasohjauksen palveluohjaajat. Musiikki- ja kuvataideterapeutin arviot toteutetaan tarvittaessa ostopalveluina. Terapiat toteutuvat pääasiassa Kelan kustantamina.

6.2.5 Kuntouttava päivähoito

Erityshuoltolain perusteella kehitysvammaiselle tai muuten erityishuoltoa tarvitsevalle lapselle voidaan myöntää päivähoito maksuttomana kuntoutuksellisista syistä. Tällöin usein arjessa puhutaan lasten kuntouttavasta päivähoidosta. Päätöstä tehdessä arvioidaan, onko lapselle välttämätön kuntoutus toteutettavissa vain päiväkotiympäristössä kuntoutukseen luonteen ja tavoitteiden vuoksi.

Kuntouttavaa päivähoitoa arvioitaessa huomioidaan lapsikohtaiset tavoitteet. Kuntouttavana myönnettävän päivähoidon keskeisiä perusteluja voivat olla tarpeet lapsen kommunikaatiokeinojen vahvistamisessa, päivästruktuurin ylläpidossa, sosiaalisten taitojen tukemisessa, aistitoimintojen harjaannuttamisessa, fyysisen toimintakyvyn tukemisessa sekä tarve vertaissuhteiden kehittymisessä siten, että näiden tukeminen tapahtuu ammatillisesti

päiväkodin henkilöstön ohjaamana. Kuntouttavana myönnetty päivähoito ei korvaa lapselle myönnettäviä terapioiden.

Päätös päivähoidon maksuttomuudesta kuntoutuksellisista syistä tehdään vammaisten asiakasohjauksessa erityishuoltolain perusteella. Päätökseen kirjataan lyhyt perustelu siitä, miksi päivähoito kuntouttavista syistä on välttämätöntä/ehdottoman tarpeellista kyseiselle lapselle. Päätöksessä asiakasperheitä neuvotaan toimittamaan päätös varhaiskasvatusviraston asiakasmaksuysikköön.

6.2.6 Koululaisten päivätoiminta ja lomatoiminta

Koululaisten päivätoiminnasta ja lomatoiminnasta on ostopalvelusopimus sivistystoimen kanssa. Palvelu suuntautuu niille oppilaille, joille Vantaan vammaispalvelujen asiakasohjaus on tehnyt palvelutarpeen arviointiin perustuvan päätöksen päivätoimintaan tai lomatoimintaan osallistumisesta. Päivätoimintaan voivat hakea ne perusopetuksen oppilaat, jotka opiskelevat joko perusopetuksen vammaisopetuksen kehitysvammaisten ryhmissä tai vammaisopetuksen ryhmissä opiskelevat autistiset oppilaat. Jos vanhemmat haluavat, että lapsi on tavallisella luokalla, lapsi voi osallistua 1-2 luokalla koulun tavallisiin iltapäiväkerhoihin.

Päivätoiminta järjestetään koulun tiloissa palvelun tarpeen mukaisesti ennen opetuksen alkamista ja opetuksen jälkeen. Myös lomatoiminta järjestetään koulujen tiloissa lukuun ottamatta heinäkuuta, jolloin lomatoimintaa järjestetään Vantaan Vammaispalvelujen päivystävässä toimipaikassa. Heinäkuun hoito on tarkoitettu vain välttämätöntä hoitoa varten esim. lasten vanhemmat ovat työssä, opiskelevat tai muu perusteltu syy ja eivät saa järjestettyä muuta hoitoa. Vanhempien on toimitettava vammaispalveluihin työnantajalta todistus siitä, että ovat työssä ko. aikana. Samoissa tiloissa tapahtuva opetus ja päivä- ja lomatoiminta mahdollistavat tarkoituksenmukaisen toiminnan sekä tukee lapsen eheää koulupäivää. Koululaisten päivä- ja lomatoimintaa haetaan vammaisten asiakasohjauksesta.

Kehitysvammaiselle koululaiselle järjestetään päivähoitoa erityishuoltolain nojalla koulun loma-aikoina yksilöllisen tarpeen mukaan. Pääsääntöisesti päivähoitoa voidaan järjestää vain kehitysvammaisen lapsen vanhempien työssäkäynnin takia. Jos päivähoidolle on tarvetta muista syistä, harkitaan palvelun myöntämistä yksilöllisin perustein. Jos loma-ajan hoidon tarve johtuu muusta syystä ja sen tarve on perusteltua, voidaan hoitoa järjestää.

6.2.7 Työllistymistä tukeva toiminta

Kehitysvammaiselle henkilölle järjestetään osana erityishuoltoa työtoimintaa, jonka tarkoituksena on edistää kehitysvammaisten henkilöiden yhteiskunnallista sopeutumista. Toiminnan tavoitteena on mielekäs tekeminen ja mahdollisuus osallistua yhteisön toimintaan. Työtoiminnassa valmistetaan tuotteita myyntiin tai tehdään esim. kokoomatyötä, tekstiilien valmistusta, avustavia tehtäviä keittiössä, laitoshuollossa tai luovia toimintoja. Asiakkaalla on mahdollisuus osallistua tuottavaan työhön omien voimavarojensa ja taitojensa mukaan. Eläkkeen lisäksi työtoiminnassa olevat henkilöt voivat saada työosuusrahaa.

Työtoimintana voidaan järjestää myös ns. avotyötoimintaa, jossa vammainen henkilö tekee työtä tavallisella työpaikalla. Kyse ei tällöinkään ole työsopimuslain mukaisesta työsuhteesta tehtävästä palkkatyöstä vaan huoltosuhteisesta työtoiminnasta. Työtoimintaan osallistuvat kehitysvammaiset henkilöt maksavat yleensä itse ateriat.

Tuetun työtoiminnan tavoitteena on mielekkään työn tekeminen ja yhteisön toimintaan osallistuminen sekä siirtyminen palkkatyöhön avoimille työmarkkinoille.

Vammaisille henkilöille on oma työvalmennuspalvelu, joka etsii yhdessä asiakkaan kanssa hänen osaamistaan ja työkykyään vastaavaa työtä. Palvelu tarjoaa tukea ja työvalmennusta, tavoitteena parantaa ja ylläpitää asiakkaan työelämän taitoja. Työvalmennuksella pyritään tukemaan henkilön työllistymistä pysyvään työsuhteeseen. Palvelu on maksuton niin asiakkaalle kuin työnantajallekin.

6.2.8 Kehitysvammaisten osallisuutta tukeva toiminta

Kehitysvammaisten osallisuutta edistävän toiminnan asiakkaat ovat laaja-alaista tai kaiken kattavaa tukea tarvitsevia henkilöitä. Toiminnan tavoite on tukea aikuisuutta, omatoimisuutta, osallisuutta ja itsenäisyyttä. Kaikille asiakkaille järjestetään heidän tarpeistaan lähtevää mielekästä toimintaa.

Osallisuutta tukevan päiväaikaisen toiminnan tavoitteena on asiakkaan toimintakyvyn ylläpitäminen ja edistäminen sekä itsenäisessä elämässä selviytymisen tukeminen. Päivätoiminnan avulla voidaan myös edistää sosiaalista vuorovaikutusta, joka parantaa elämän laatua ja ennaltaehkäisee psyykkisiä vaikeuksia. Päivätoiminnan tarkoituksena on lisätä vaikeasti vammaisten kontakteja asunnon ulkopuolella, mutta päivätoimintaa on kuitenkin edelleen mahdollista järjestää esimerkiksi palveluasumisyksikön erillisissä tiloissa.

Päivätoimintaa järjestetään asiakkaan yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Päivätoiminnassa huomioidaan ja tuetaan asiakkaan yksilöllisiä voimavaroja. Osallisuutta tukevaa toimintaa järjestetään asiakkaan tavoitteiden, toimintakyvyn ja voimavarojen mukaisesti joko kokopäivätoimintana tai osapäiväisenä toimintana. Päivätoimintaa on järjestettävä palvelusuunnitelmaan kirjatun yksilöllisen tarpeen mukaisesti siten, että vaikeavammaisella henkilöllä on mahdollisuus osallistua viitenä päivänä viikossa tai tätä harvemmin, jos vaikeavammaisen henkilö kykenee osallistumaan työtoimintaan osa-aikaisesti tai siihen on muu hänestä johtuva syy.

On suositeltavaa, että asiakas pitää päivätoiminnasta lomaa vähintään neljä (4) viikkoa vuoden aikana, joista yksi (1) viikko jouluna ja kolme (3) viikkoa heinäkuun aikana. Heinäkuussa omassa toiminnassa tapahtuva toiminta on tarkoitettu vain välttämättömään hoitoon niille, joiden hoito ei muulla tavoin järjesty (esimerkiksi asiakas asuu lapsuudenkodissaan ja huoltaja ei saa työstä lomaa ko. aikana)

Toiminta voi olla esimerkiksi multisensorista toimintaa, liikuntaa, retkeilyä ja sosiaalisten taitojen, kommunikaation ja arjen taitojen harjoittelua mahdollistaen asiakkaiden

yhteiskunnassa toimimisen. Toiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Päivätoimintaan osallistumisesta ei makseta asiakkaalle työosuusrahaa. Päivätoimintaa järjestetään kaupungin omissa yksiköissä ja myös ostopalveluna.

6.2.9 Yksilöllinen muu hoito ja huolenpito

6.2.9.1 Kotiin ostettava hoito

Kotiin ostettava hoitoa voidaan myöntää niin kotiin kuin kodin ulkopuolelle suuntautuviin arkitoimiin. Kyseessä on ei-sairaanhoidollinen palvelu. Hoito voi olla esimerkiksi huolenpitoa, valvontaa, saattoapua, ohjausta, ulkoilua, ruokailusta huolehtimista tai seurana oloa.

Kotiin ostettavalla hoidolla mahdollistetaan esimerkiksi vanhempien aika muiden sisarusten kanssa tai vanhemman mahdollisuus hoitaa pakollisia asioita. Koululla järjestettävän iltapäivähoidon lisäksi pääsääntöisesti kotiin ostettavaa hoitoa voidaan järjestää vain kehitysvammaisen lapsen vanhempien työssäkäynnin takia myös aamulla ennen klo 7.15. Jos kotiin ostettavalle hoidolle on tarvetta muista syistä, harkitaan palvelun myöntämistä yksilöllisin perustein. Koulujen loma-aikoina kotiin ostettavaa hoitoa voidaan järjestää kokopäiväisesti, jos hoidolle on välttämätön tarve eikä hoitoa voida järjestää muilla tavoin.

Välttämättömäksi tarpeeksi katsotaan perheen kriisitilanteen tai palveluiden odotusajat, jos haettua ensisijaista palvelua ei heti järjesty. Kotiin ostettavaa hoitoa voidaan järjestää myös korvaamaan tilapäishoitoa alle kolmevuotiaille kotihoidossa oleville lapsille.

6.2.10 Muu yhteiskunnallista sopeutumista edistävä toiminta

6.2.10.1 Tukihenkilö

Tukihenkilö tukee vammaista henkilöä sosiaalisten suhteiden luomisessa, itsenäistymisessä ja vapaa-ajanvietossa. Tukihenkilö ei ole kuitenkaan avustaja. Hänen kanssaan voi esimerkiksi käydä ostoksilla, asioimassa tai harrastuksissa.

Tukihenkilönä voi toimia joku vammaisen henkilön tuttu, jonka kanssa vammaispalvelut tekee sopimuksen. Tukihenkilö ja asiakas tapaavat 1–4 kertaa kuukaudessa, ja vammaispalvelut maksavat pientä korvausta tukihenkilölle.

6.2.10.2 Ammatillinen tukihenkilö

Esimerkkinä yhteiskunnallista sopeutumista edistävästä toiminnasta on ammatillinen tukihenkilö -toiminta, jonka tarkoituksena on muun muassa asiakkaan valmentaminen yhteiskuntaan ja muihin itsenäistymistä tukeviin toimintoihin. Elämän murros/ nivelkohtiin. Arjen tasaamisen ja toimintamallien löytymiseen arjen haasteissa. Nuoren itsenäistymiseen ja irtautumiseen lapsuuden kodista, tai itsenäisesti asuvaa, yhteiskuntaan osallistumisen tukeminen, arjen hallinnan taitojen lisääminen, myös perheen jaksamisen tukeminen.

Ammatillisen tukihenkilötoiminnan tavoitteena voi muun muassa olla se, että asiakas saa eväät parempaan elämänhallintaan. Toiminnalla edistetään ja tuetaan asiakkaan myönteistä kehitystä. Toiminta perustuu tukihenkilön ja tuettavan luottamukselliseen suhteeseen.

Toiminnan sisältö määritellään aina asiakkaan elämäntilanteesta ja tarpeista käsin. Toiminta voi vaihdella kannustavista keskusteluista opiskelun tukemiseen, harrastamiseen, itsetunnon vahvistamiseen, sosiaalisten suhteiden opetteluun, omien asioiden hoitoon, perhesuhteiden vaalimiseen ja omasta itsestä huolehtimiseen. Ammatillinen tukihenkilö myönnetään yleensä puoleksi vuodeksi, jonka jälkeen palveluntarve arvioidaan uudelleen.

Työskentely on yhteistyötä tuettavan ja hänen lähi- sekä ammatillisten verkostojensa kanssa. Tavoitteita tarkennetaan ja arvioidaan yhdessä työskentelyn aikana. Alkuvaiheessa työskentely on tutustumista, jossa haetaan yhteisiä toimintatapoja.

6.3 ERITYISHUOLTONA JÄRJESTETTÄVÄ ASUMINEN

Palvelun sisältöä ei ole laissa kuvattu. Erityishuolto-ohjelmassa tulee yhdessä henkilön itsensä kanssa miettiä, kuinka asuminen tulee järjestää. Tärkeintä on ottaa huomioon henkilön omat toiveet, yksilölliset tarpeet, elämäntilanne sekä etu.

Kehitysvammalain mukaisia erityishuollon palveluja järjestetään henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden tai vamman vuoksi ja joka ei voi muun lain nojalla saada tarvitsemiaan palveluja.

Kehitysvammalain perusteella voidaan järjestää yhtä hyvin palveluita henkilön omaan joko vuokra- tai omistusasuntoon tai sitten ryhmämuotoiseen asumiseen. Asumispalvelua voidaan täydentää henkilökohtaisella avulla tai asuminen voidaan järjestää kokonaan henkilökohtaisen avun avulla.

6.3.1 Asumisen palvelumaksut

Kun asumiseen liittyvät palvelut järjestetään vammaispalvelulain tai kehitysvammalain mukaisesti, ovat ne asiakkaalle maksuttomia. Em. lakien mukaisesti järjestettävät tukipalvelut kuten avustaminen ruuanlaitossa, syömisessä, pukeutumisessa, henkilökohtaisesta hygieniasta huolehtimisessa, siivouksessa, liikkumisessa ja asioinnissa, ovat asiakkaalle maksuttomia.

Asumispalvelun piirissä olevalta asiakkaalta voi periä maksun vain henkilökohtaisiin asumismenoihin liittyvistä kuluista. Niitä ovat kaikki tavanomaiset asumismenot kuten vuokra, ruoka, pesuaineet, vesi ja sähkö. Niitä eivät ole esimerkiksi henkilön asumiseensa

tarvitsemasta avusta ja tuesta aiheutuvat henkilöstömenot, siivous- tai saattajapalvelu tai kiinteistön hoitoon liittyvät kulut.

6.3.2 Tuettu asuminen

Tuettu asuminen tai tukiasunto tarkoittaa asumismuotoa, jossa henkilö asuu omassa asunnossaan. Asunto on usein kunnan tai muun palveluntuottajan omistama. Useimmiten se sijaitsee lähellä ryhmäkotia tai vastaavaa, ja henkilö saa läheisestä asumispalveluyksiköstä esimerkiksi ateriapalvelua, siivousapua tai muuta tarvitsemaansa tukea. Tuettuun asumiseen tarvittava tuki voidaan toteuttaa erilaisin tuen muodoin, asumisen ohjaajien, sosiaaliohjauksen henkilökohtaisen avun tai muun vastaavan tuen muodoin. Tuen järjestämisessä ratkaisut riippuvat henkilön avun, tuen ja hoivan tarpeista.

Tavallisessa vuokra-asunnossa asuva henkilö tekee itse asunnosta vuokrasopimuksen vuokranantajan kanssa. Tarvittaessa henkilö saa prosessiin apua esimerkiksi läheisiltään tai lähityöntekijöiltä.

Kunnan kotiin tarjoama tuki ja palvelut ovat asiakkaalle maksuttomia. Jos normaalista asuntokannasta hankittavaan asuntoon tarvitsee tehdä muutostöitä, muutostöihin on mahdollista hakea taloudellista tukea. Vuokralla asuva henkilö voi hakea asumistukea Kelasta.

Henkilökohtaisen avun erityisenä tehtävänä on myös tukea kehitysvammaista henkilöä kodin ulkopuolisessa toiminnassa ja sosiaalisten suhteiden ylläpidossa. Lisänä voi olla vapaaehtoista auttamista ja monenlaisia joustavia ratkaisuja.

6.3.3 Ryhmämuotoinen palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen

Erilaiset ryhmäasumisen ratkaisut ovat Suomessa yleisin tapa järjestää kehitysvammaisten asumista. Asumispalveluyksiköitä kutsutaan esimerkiksi ryhmäkodeiksi, asuntoloiksi tai palvelutaloiksi. Näitä ylläpitävät mm. kunnat ja erilaiset yksityiset palveluntuottajat, kuten säätiöt, yhdistykset ja yritykset.

Suositus on, että samassa yksikössä olisi korkeintaan 15 asuntoa, jotka on jaettu vähintään kolmeen pienempään ryhmään. Tutkimusten mukaan tätä suuremmassa ryhmässä asumisella on kielteisiä vaikutuksia asukkaiden hyvinvointiin. Asuntoa haetaan kunnan sosiaalitoimen kautta, palveluntuottajasta riippumatta. Asumisesta maksetaan vuokraa, mutta vammaisuuden vuoksi tarvittava tuki on asiakkaalle maksutonta. Ryhmäasumiseen on mahdollista saada myös henkilökohtaista apua, esimerkiksi kodin ulkopuolisiin harrastuksiin.

Ryhmäasumisen muodoista käytetään usein käsitteitä autettu - ja ohjattu asuminen. Ohjatussa asumisessa henkilökuntaa on paikalla asumispalvelussa osan aikaa vuorokaudesta, ja autetussa asumisessa ympäri vuorokauden. Näitä em. käsitteitä on tullut korvaamaan palveluasuminen ja tehostettu palveluasuminen. Palveluasumisesta puhutaan, kun asumista järjestetään henkilölle, joka tarvitsee soveltuvan asunnon sekä hoitoa ja

huolenpitoa. Tehostetusta palveluasumisesta puhuttaessa on kyseessä asumispalvelu, jossa asuvan henkilön hoidon ja huolenpidon tarve on ympärivuorokautista.

6.3.4 Asumisharjoittelu tai asumisvalmennus

Asumisharjoittelu on tarkoitettu itsenäistymistä tai kodista irtautumista opetteleville nuorille aikuisille ja aikuistumassa oleville henkilöille.

Asumisharjoittelu toteutetaan joko ryhmämuotoisen asumisen tiloissa tai yksittäisissä erillisissä asunnoissa. Asumisharjoittelu koostuu kerrallaan eri mittaisista asumisharjoittelujaksoista. Asumisharjoittelun tavoitteena on myös selvittää sopiva asumismuoto tulevaisuudessa. Asumisharjoittelun lähtökohtana on arvioinnin kautta selvittää asiakkaan arjenhallintataitoja. Asumisharjoittelun sisältö muodostuu asiakkaan arjessa tarvitsemien selviytymiskeinojen kehittämisestä ja käytäntöön siirtämisestä.

Asumisharjoittelun kesto arvioidaan yksilöllisen tarpeen mukaan. Asumisharjoittelu antaa mahdollisuuden kokeilla ja harjoitella itsenäiseen elämään liittyviä taitoja riittävän tuen ollessa joustavasti tarjolla. Asumisharjoittelun kautta siirrytään suunnitellusti asiakkaan tarpeen mukaiseen asumisen palveluun.

6.3.7 Lyhytaikainen ja tilapäinen asuminen

Sosiaalihuoltolain perusteella tilapäistä asumista järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat lyhytaikaista, kiireellistä apua. Lyhytaikaisella asumisella turvataan myös omaisten jaksamista. Lyhytaikais- ja tilapäishoidon järjestäminen vaihtelee kunnittain. Lyhytaikaista huolenpitoa voidaan tarjota esimerkiksi perhehoidon muodossa (hoitajan kodissa suoritettava tai kotiin tuotava hoito), lyhytaikaiseen asumiseen tarkoitettussa asumispalveluyksikössä tai laitoksessa.

Tilapäis- ja lyhytaikaishoitoa voidaan järjestää sitä tarvitsevalle henkilöille eri lakien perusteella. Lain soveltaminen riippuu siitä, minkä lain nojalla palvelun järjestäminen on asiakkaan edun mukaista. Jos lyhytaikaista hoitoa tai tilapäishoitoa järjestetään sosiaalihuoltolain mukaan, ovat asiakasmaksut mahdollisia, joita luonnollisesti kohtuullistetaan asiakkaan maksukyvyn mukaan. Kehitysvammaisen henkilön kohdalla asumisen palvelun toteuttamiseksi sovelletaan lakia kehitysvammaisten erityishuollosta. Lyhytaikais- ja tilapäishoitoa järjestetään perhehoitona, laitoshoidona ja ryhmäkodeissa/asuntoloissa.

6.3.7 Perhehoito

Perhehoidon järjestäminen tulee toteuttaa hoidettavan edun mukaisessa paikassa. Perhehoito voi olla pitkäaikaista tai lyhytaikaista. Pitkäaikaisessa perhehoidossa lapsi, nuori tai aikuinen muuttaa perhekotiin asumaan. Sosiaalityöntekijä laatii perhehoidossa olevalle kuntoutus- ja palvelusuunnitelman. Kuntoutus- ja palvelusuunnitelman laatiminen edellyttää monialaista arviointia asiakkaan tarpeista. Suunnitelman laatiminen tapahtuu yhteistyössä asiakkaan, hänen omaistensa, perhehoidon vastuutyöntekijän, sosiaalityöntekijän ja muiden asiaan liittyvien asiantuntijoiden kanssa.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa oleva henkilö ei asu vakituisesti perhekodissa. Lyhytaikaista perhehoitoa voidaan järjestää esimerkiksi omaishoitajan lakisääteisten vapaiden ajaksi. Lyhytaikaista perhehoitoa käytetään myös vakituisen perhehoitajan lomituksien järjestämisessä. Osavuorokautista perhehoitoa voidaan käyttää esimerkiksi omaishoitajan työssäkäynnin tai vapaan ajaksi.

Lyhytaikaisessa perhehoidossa korostuvat vanhempien ja perhehoitajan avoin ja toimiva vuorovaikutus sekä kasvatuskumppanuus.

Perhehoidon antaminen on mahdollista perhehoitajan kodin lisäksi myös hoidettavan kotona. Lapsen tai nuoren kotona järjestettävä perhehoito voi olla toimivin ratkaisu, jos lapsella on paljon apuvälineitä, infektioherkkyttä tai joissakin tilanteissa voidaan toimia siten, että perhehoitaja on pari ensimmäistä kertaa lapsen kotona ja sitten siirrytään tilapäishoitoon perhehoitajan kotiin. Vastuu perhehoidon järjestämisestä kuuluu kotikunnalle.

Perhehoitoa voidaan järjestää perhehoitajan ja kunnan/kuntayhtymän välisellä toimeksiantosopimuksella tai ammatillisena perhehoitona, joka on kunnan ja yksityisen palveluntuottajan välillä tehtävällä sopimuksella annettavaa perhehoitoa.

6.4 TAHDOSTA RIIPPUMATON ERITYISHUOLTO

Henkilö voidaan määrätä erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta, jos:

1. hän ei kykene tekemään hoitoaan ja huolenpitoaan koskevia ratkaisuja eikä ymmärtämään käyttäytymisensä seurauksia;
2. hän todennäköisesti vakavasti vaarantaa terveyttään tai turvallisuuttaan taikka muiden henkilöiden terveyttä tai turvallisuutta; ja
3. hänen hoitoaan ja huolenpitoaan ei voida järjestää muulla tavoin.

Henkilön määraamisestä erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta on tehtävä erityishuollon johtoryhmälle kirjallinen hakemus. Hakemuksen on oikeutettu tekemään henkilön laillinen edustaja taikka hänen omaisensa tai muu läheisensä. Jollei hakemuksen tekemiseen oikeutettuja ole tai jos he eivät suostu hakemuksen tekemiseen, hakemuksen voi tehdä myös sosiaalilautakunta tai muu sosiaalihuollosta vastaava toimielin, jonka alueella henkilö oleskelee, taikka lautakunnan tai muun sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen tehtävään määräämä viranhaltija.

Jos erityishuollon johtoryhmä hakemuksen ja muiden tarvittavien sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimusten ja selvitysten takia katsoo olevan ilmeistä, että edellytykset henkilön määraamiselle erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta ovat olemassa, johtoryhmän on määrättävä henkilö toimitettavaksi tutkimukseen erityishuollon toimintayksikköön. Tutkimukseen määraamisesta on tehtävä kirjallinen päätös kiireellisissä tilanteissa viivytyksettä ja muulloin viimeistään seitsemän päivän kuluessa hakemuksen saapumisesta. Ennen tutkimukseen määraamista on selvitettävä henkilön oma mielipide. Henkilöä voidaan pitää tutkittavana enintään 14 päivää tutkimukseen määraamista koskevan päätöksen tekemisestä.

Kun tutkimus on suoritettu, erityishuollon johtoryhmän on päätettävä, määrätäänkö henkilö erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta. Päätös on tehtävä kirjallisesti viimeistään 14 päivän kuluessa tutkimukseen määräämistä koskevan päätöksen tekemisestä. Päätöksen on sisällettävä perusteltu kannanotto siitä, ovatko edellytykset henkilön määräämiselle erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta olemassa. Päätös henkilön määräämisestä erityishuollon toimintayksikköön tahdostaan riippumatta on välittömästi, kuitenkin viimeistään 14 päivän kuluessa sen tekemisestä, alistettava hallinto-oikeuden vahvistettavaksi. Hallinto-oikeuden tulee käsitellä asia kiireellisenä.

Laki kehitysvammaisten erityishuollosta 32 §

7 MUITA PALVELUJA TAI TUKIMUOTOJA VAMMAISEN HENKILÖN ARJEN TUEKSI

7.1 OMAISHOIDON TUKI

Ikääntyneen, pitkäaikaissairaan tai vammaisen henkilön kotona hoitamista varten voidaan myöntää omaishoidon tukea. Tukeen kuuluu hoitajalle maksettava hoitopalkkio sekä palveluita, joilla turvataan hoitajalle myös vapaa-aikaa hoitotyöstä. Rahallinen tuki on hoitajalle verotettavaa ja osalle myös eläketurvaan oikeuttavaa tuloa. Omaishoidon tuki myönnetään palvelutarpeen selvittämisen perusteella.

Lisätietoa:

Vantaan kaupungin omaishoidon tuen myöntämisperusteet 1.9.2016 alkaen:

- http://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/140621_Omaishoidon_tuen_myonnon_perusteet_1.9.2016_alkaen_Teknin_korjaus_20.6.2018.pdf
- Vantaan kaupungin internetsivuilta www.vantaa.fi haulla "Omaishoidon tuki"

Laki omaishoidon tuesta

7.2 LÄÄKINNÄLLINEN KUNTOUTUS

Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluvat kuntoutusneuvonta ja kuntoutusohjaus, asiakkaan toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi, kuntoutustutkimus, jonka avulla selvitetään potilaan kuntoutusmahdollisuuksia, toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat sekä muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet, apuvälinepalvelut, sopeutumisvalmennus sekä tarpeellisista toimenpiteistä koostuvat kuntoutusjaksot laitos- tai avohoidossa. Riittäväillä asiakkaan omilla apuvälineillä on suuri merkitys arjessa selviytymiseen.

Kunta vastaa asiakkaan lääkinnällisen kuntoutuksen suunnittelusta siten, että kuntoutus muodostaa yhdessä tarpeenmukaisen hoidon kanssa toiminnallisen kokonaisuuden.

Terveyspalvelujen kuntoutusyksikön terapeutit arvioivat vaikeavammaisten ja kehitysvammaisten henkilöiden toimintakyvyn tuen ja kuntoutuksen tarpeen kuntoutussuunnitelman pohjaksi. Kuntoutussuunnitelmat käsitellään alueellisissa kuntoutustyöryhmissä. Kehitysvammaisten kuntoutussuunnitelmat käsitellään erillisessä kuntoutustyöryhmässä.

Terveystieteiden lain 29 §

Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

8 HENKILÖKOHTAINEN BUDJETOINTI VAMMAISTEN ASIAKASOHJAUKSESSA

Suunnittelu

Palvelutarpeen arvioinnin perusteella silloin kun tavanomaisessa palveluvalikossa ei löydy sopivaa palvelua

Budjetti

Budjettisumman määrittely tehdään esimiehen, omatyöntekijän ja talousasiantuntijan yhteistyönä

Toteutuksen seuranta

Asiakas, omatyöntekijä ja laskun asiataarkastaja seuraavat henkilökohtaisen budjetin talouden ja sisällön toteumaa

Arviointi

Toteumaa arvioidaan puolivuositain tai silloin kun asiakkaan tarpeet muuttuvat

Suunnittelu perustuu palvelutarpeen arviointiin

Asiakkaan palvelutarpeet vaihtelevat ja aina tavanomaisesta palveluvalikosta ei löydy asiakkaan tilanteeseen ja tarpeisiin sopivaa palvelua. Palveluvalikon palvelut muodostuvat kaupungin oman palveluvalikon palveluista ja ostopalveluista (sopimusostot ja suoraostot) sekä joidenkin palvelujen kohdalla palvelusetelillä toteutettavista palveluista. Jos näissä vaihtoehtoissa ei ole sisällöllisesti sellaista palvelua, jonka asiakas tarvitsee, voidaan suunnitella henkilökohtaista budjetointia.

Henkilökohtaisen budjetin suunnittelun perusta on laaja-alaisesti tehty palvelutarpeen arviointi. Palvelutarpeen arvioinnissa omalla työntekijällä on keskeinen rooli. Se tehdään yhdessä asiakkaan kanssa, lisäksi sitä täydentää yhteistyötahoilta/ eri asiantuntijoilta saadut arviot ja tiedot. Asiakkaalta ja/tai hänen läheisiltään odotetaan aktiivisuutta miettiä ja ehdottaa, millaisista palveluvalikon ulkopuolisista vaihtoehtoista hän arvioisi olevan hyvinvointinsa kannalta hyötyä.

Suunnitteluvaiheessa käydään mielikuvina läpi asiakkaan arkea ja elämäntilannetta ja testataan sitä, miten henkilökohtaiseksi budjetiksi ehdotettu kokonaisuus vastaa näihin asiakkaan tarpeisiin ja kartoitetaan myös se, mihin tarpeisiin ehdotetulla vaihtoehdolla ei voida vastata. Näin asiakas saa kokonaiskuvan, mihin hän ja palvelun/ toiminnan toteuttaja sitoutuu, kun otetaan käyttöön henkilökohtainen budjetointi.

Päätös tehdään vammaisten asiakasohjauksen esimiestiimissä palvelutarpeen ja palvelusuunnitelma, sekä tehdyn henkilökohtaisen budjetin ehdotuksen perusteella.

Tarve x

- mikä ehdotuksessa edistää asiakkaan hyvinvointia
- mikä ehdotuksessa ei vastaa asiakkaan tarpeisiin

Tarve z

- mikä ehdotuksessa edistää asiakkaan hyvinvointia
- mikä ehdotuksessa ei vastaa asiakkaan tarpeisiin

Esimerkki: Asiakas tarvitsee päivään mielekästä tekemistä. Asiakas ja omatyöntekijä ehdottavat tähän tämän toteutusta jonkin harrastusryhmän muodossa. Tämä vaihtoehto on

asiakkaalle sisällöllisesti sopivampi ja edistää hänen hyvinvointiaan enemmän kuin tavanomaiset palveluvalikon vaihtoehdot. Vaihtoehtoon voi kuitenkin sisältyä taukoja tai aikatauluja, joiden vuoksi asiakas joutuu valinnan ohella ratkaisemaan vaihtoehdon seurauksena syntyneitä tilanteita.

Budjettisumma määräytyy tavanomaisten palvelujen hinnan perusteella

Kun suunnitellaan palvelun toteuttamista henkilökohtaisen budjetoinnin muodossa, oma työntekijä, johtava sosiaalityöntekijä/ esimies laskee henkilökohtaisen budjetin summan talousasiantuntijan kanssa. Laskennassa käytetään vastaavanlaisen palvelun summaa tavallisesta palveluvalikosta, jota korvaa nyt etsitty vaihtoehtoinen palvelu/toiminta. Yhteydenpidon vaihtoehtoiseen palveluntuottajaan tekee palvelun järjestämisestä vastaava yksikkö: sopimus palvelusta ja sen irtisanominen, palvelun hinta ja laskutuksesta sopiminen. Asiakasohjaus tekee HB päätöksen, johon kirjataan vaihtoehtoisen tuottajan kanssa sovitut asiat. Asiakkaalle opastetaan budjetin seuranta: miten toteuma asiakkaan ja palvelun/toiminnan toteuttajan toimesta raportoidaan asiakasohjaukseen.

Toteutuksen seuranta

Asiakas, oma työntekijä ja asiantarkastaja seuraavat toteutusta: henkilökohtaisen budjetoinnin aloitusvaiheessa asiakasohjauksen työntekijä, asiakas ja palvelun tuottaja sopivat miten valitun palvelun toteuma todennetaan laskutuksessa asiakasohjaukseen. Oma työntekijä kirjaa seurantatiedon puolivuositain asiakastietojärjestelmään.

Arviointi

Oma työntekijä ja asiakas tapaavat puolivuositain ja arvioivat asiakkaan tilannetta. Tapaamisessa saadaan tietoa palvelujen vaikuttavuudesta ja sopivuudesta asiakkaalle.

